

Голас Радзімы

№ 7
(2357)

17 лютага 1994 г. Выдаецца з 1955 г.
Цана 30 рублёў.

ПАЛЕМІЧНЫЯ НАТАТКІ

ІНТЭЛІГЕНЦЫЯ І БЕЛАРУСКАЯ ІДЭЯ

Вось і звяршылася: С.Шушкевіч зняты, камуністы поўнасцю захапілі ўладу ў Рэспубліцы Беларусь. Што ж з ёю будзе цяпер далей? Няўжо яна стане міжнародным, як некалі Масква, цэнтрам сусветнага камунізму і прыйдзеца нам перавозіць маўзалеі разам з ленынскай муміяй сюды ў Менск? Мясцовыя камуністы настроены рашуча і не спыняцца нават і перад кроўю. Гэта звычайная для іх справа. Давялі, застаючыся пры ўладзе, гаспадарку і наогул жыццё рэспублікі да кропкі, куды горшай, чым нават у Расіі, за якую мы жылі заўсёды лепш, і, не чуочы супраціву, абнахаліліся ўжо зусім. Думаюць, што і на гэты раз усё абдыдзеца, як пасля першага жніўнянскага мяцяжу. І як абышлося ўжо пасля ГУЛАГа, Курапатаў, украінскага голаду і яшчэ ой як шмат чаго вельмі нядобрага іншага. Але пакінем гэтую непрыемную для іх альтэрнатыву і разгледзім другую, больш рэальную, спадзяюся, і прыстойную магчымасць, калі сапраўды мы збіраемся ўсе будаваць цывілізаваную, правую дзяржаву. У гэтым выпадку перад намі выбары, і, каб перамагчы на выбарах, трэба рыхтаваць не зброю, а разумныя ідэі, трэба мудра і спакойна падсумаваць, што мы маем і што павінны рабіць і мець, каб заваяваць давер нашага затур-

канага, зняверанага народа, да якога камуністы заўсёды ставіліся як да быдла і які сапраўды недалёкі ўжо ад таго, каб зусім звякнуцца з гэтым няшчасным станам.

Перш за ўсё, думаецца, для гэтага трэба разабрацца і добра зразумець, што ў нас было і што стала. Каб не змушаны былі людзі рабіць свой выбар, абапіраючыся толькі на тое, колькі каўбаса каштавала раней і колькі цяпер. Супраць такога "каўбаснага" аргумента павінен красамоўна гаварыць той факт, што наш агульны будынак пад назваю СССР пачаў гніць ужо з самага пачатку, і калі нарэшце Гарбачоў, заўважыўшы тое, уздумаў было яго крыху падрамантаваць, ён разваліўся зусім, падняўшы воблака смуроднага пылу і пахаваўшы пад сабою самога Гарбачова як палітычнага дзеяча.

Усе мы памятаем, як нам жылося раней і якою цаною абыходзіліся нам усё тэа так званыя "перамогі і поспехі", якімі затыкалі народу рот камуністычныя прапагандысты і агітатары. Памятаем таксама, і як яны самі жылі. Але памылкаю было б тут думаць і гаварыць, што усё гэта было вынікам толькі нейкага злаўмыснага нядобрага намеру. Рэвалюцыя 1917 года і лютаўская перш за ўсё былі гістарычна абумоўленымі, і ўся

трагедыя была ў тым, што рабіліся яны не пад тымі лозунгамі, у якія людзі, на жаль, паверылі. У Расеі, як гаварыў некалі Пляханаў, самы сумленны і думаючы сярод рускіх марксістаў чалавек, гісторыя не змалола яшчэ той мукі, з якое можна было б спячы пірог сацыялізму. Увогуле, дарога ў пекла, згодна вядомай прымаўцы, вымашчана заўсёды добрымі намерамі. Людзі, аднак, хацелі верыць у лепшае, вераць яшчэ некаторыя і цяпер, асабліва старэйшыя, тым болей, што за веру гэтую было заплачана такой вялікай цаною хоць бы ў тую ж другую сусветную вайну, калі быў знішчаны кожны чацвёрты наш супляменнік. Трэба зразумець нашых ветэранаў, якім зараз прыходзіцца не солідка не толькі матэрыяльна, але і ў маральным сэнсе, асабліва ж тым з іх, хто ваяваў у партызанах і самастойна змагаўся за незалежнасць сваёй краіны. У свой час ААН прызнала за Беларусь права на членства ў гэтай арганізацыі за яе гераічнае (не будзем баяцца гэтага слова) супраціўленне фашызму, а цяпер яны аказваюцца часам чуць не сталінскімі бандытамі. Не забудзем, што так ці гэтак, але ўсе яны ваявалі за Беларусь, а не за Сталіна, хоць і становяцца зараз калі па прывычцы пад знаёмы чырвоны сцяг. Не за-

будзем, што ўсе яны, ды і іх сыны з унукамі – выбаршчыкі, а гэта цяпер самае галоўнае.

Пасля развалу прагнуўшага Саюза ў нас усталяваўся вакуум не толькі ў каўбасных крамах і магазінах. Утварыўся страшэнны вакуум і ў нашых душах. Развеелася вера не толькі ў сацыялізм і дзяржаву, але і ўвогуле ў чалавека і дабро. Народ у глыбокай апатыі, і разбудзіць яго, даўшы яму нейкую надзею і веру, – задача не з лёгкіх. І пастаўлена яна зараз лёсам перад інтэлігенцыяй, гэтай соллю зямлі, як гаварыў яшчэ Хрыстос. Кухарка не можа кіраваць дзяржавай, як і не гатуе прыстойнага снедання інтэлігент. Але і той і другая – людзі, той і другая – дзеці аднаго народа, звязаныя ўзаемнай павагаю і даверам. Самым вялікім грахом марксізму якраз і быў менавіта падрыў тае веры і нядобрае проціпастаўленне адной часткі народа другой праз паняцце класовай барацьбы. У Расеі гэта вылілася ў прамое знішчэнне інтэлігенцыі, на Беларусі – тым больш, бо яна тут яшчэ была і нацыянальная, г.зн., чужая. Тое ж, што створана было замест, і інтэлігенцыяй назваць было цяжка. Гэта сапраўды была нейкая праслойка сумніцельнага складу, хоць і выйшла яна з на-

рода, але пакінула яго і таму фактычна прадажная. Яна павінна была служыць партыйнай вярхушцы, і прадстаўнікоў яе так і звалі цынічна служачымі. І яна вымушана была старацца. Асабліва выразна тое бачна на прыкладзе нашай рускамоўнай інтэлігенцыі, якая ўжо нават і мову сваю змяніла, каб толькі быць больш пажаданай высокаму начальству ў Маскве. У гэтым, зрэшты, і вялікая трагедыя яе, бо рабілася тое, асабліва ўпачатку, і не па злому, згаістычнаму намеру, а ў выніку веры ў лжывы інтэрнацыяналізм і ўсё, з ім звязанае.

Але так ці гэтак, але аб'ектыўна такая пазіцыя прыводзіць да здрады свайму народу. І ў тым, што, напрыклад, адбылося ў Грузіі з гвалтоўным адхіленнем ад улады законна абранага народа прэзідэнта Гамсахурдыя і прыходам назад камуніста Шэварднадзе, у Азербайджане з уваскрэсеннем у такой жа сітуацыі зусім ужо, здавалася б, палітычнага трупа – Аліева, у Літве і ядаўна зусім у Эстоніі, – ува ўсім гэтым вялікая доля адказнасці ляжыць і на сумленні менавіта азначанай часткі цяперашняй інтэлігенцыі.

[Заканчэнне на 3-й стар.]

КАНЕЦ

БЯЗБОЖНАЙ ВАЙНЫ

5 лютага 1994 года (гэта была субота) адбылася падзея, якая будзе пазначана не толькі ў аналах Беларускай гісторыі. Можна сказаць, што ў гэты дзень скончылася працяглая вайна атэістычнай дзяржавы супраць мінскіх католікаў. На гмаху Кафедральнага касцёла святой Дзевы Марыі, што месціцца на плошчы Свабоды, быў узнесены крыж. Крыж сімвалічны – зроблены з дрэва, вышыняй восем метраў, ён нагадвае вернікам пра апошнія восем месяцаў гэтай безбожнай вайны.

У 1948 годзе мінская катэдра вярхоўнымі савецкімі ўладамі была аддадзена на ганьбу. З Дома малітвы зрабілі Дом фізкультуры. Тады ж быў сарваны крыж з касцёла, апаганена святыня. Апошнія восем месяцаў вернікі вымушаны былі маліцца перад будынкам былога касцёла, на вуліцы ("Голас Радзімы" пісаў пра гэтую крыжовую дарогу католікаў).

Нарэшце, у самым канцы мінулага года, Савет Міністраў Беларусі прыняў рашэнне аб перадачы Кафедральнага касцёла тым, каму ён па праву, і Божаму, і дзяржаўнаму, павінен належаць.

Ці мог гэты акт адбыцца раней? Так, мог. Ды наша дзяржава ўсё яшчэ склалася атэістычнымі патамі. Яе вышэйшыя асобы, што дзеля прыліку красуюцца ў храмах на вялікіх святых побач з іерархамі царквы, не здольны зразумець патрэбы чалавечай душы.

НА ЗДЫМКУ: момант узнясся крыжа на мінскім Кафедральным касцёле.

[Заканчэнне фотарэпартажу на 4-й стар.]

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

НА ПАРОЗЕ ЗОНЫ

КЕБІЧ ЗАПЭЎНІВАЕ

Заявы праціўнікаў аб'яднання грашовых сістэм Беларусі і Расіі, быццам гэта акцыя супярэчыць інтарсам рэспублікі, не маюць пад сабой падстаў. Аб гэтым сказаў 8 лютага на пасяджэнні прэзідыума Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі Старшыня Савета Міністраў Беларусі Вячаслаў Кебіч.

Ён пазнаёміў прысутных з пратаколам пасяджэння экспертнай камісіі па аб'яднанню грашовых сістэм, якая завяршыла работу за зачыненымі дзвярамі ў Заслаўі. Пры падпісанні пагаднення па гэтым пытанню Беларусь, як і прадугледжвалася раней, будзе атрымліваць энерганосьбіты па аднолькавых з расійскімі спажывацямі цэнах. Не будзе патрэбы ў мытных бар'ерах і пошлінах.

Кіраўнік урада пакуль што не абнародаваў курса абмену “зайчыкаў” на расійскія рублі. Але ён запэўніў, што грамадзяне Беларусі не пацярпяць пры гэтай акцыі. Прэм’ер-міністр таксама паабяцаў, што аб'яднанне грашовых сістэм не адаб’ецца на ўзроўні сацыяльнай абароненасці грамадзян рэспублікі.

НА ДУШУ НАСЕЛЬНІЦТВА

ЧЫМ БАГАТЫЯ?

У працэсе разбраення на першым яго этапе ў Беларусі знішчана 645 танкаў, 658 браніраваных машын, 50 самалётаў. Гэта абышлося дзяржаве ў 2,5 мільёна долараў. Цяпер нам трэба знішчыць яшчэ 1 857 танкаў, 1 224 браніраваныя машыны, 130 самалётаў. На ўсё гэта спатрэбіцца 8 мільярдаў долараў.

Але калі мы ліквідуем нават і гэту вызначаную колькасць узбраення, то па танках, БМП і самалётах на душу насельніцтва Беларусі будзе ўсё роўна апераджаць Расію, Украіну, Францыю, Турцыю, Польшчу, Італію.

СУСТРЭЧЫ

ШУШКЕВІЧ

ПЕРАД ВЫБАРШЧЫКАМІ

Прыкладна паўгадзіны аб падзеях, якія адбываліся нядаўна і адбываюцца цяпер, раскажаў 9 лютага былы Старшыня Вярхоўнага Савета Беларусі Станіслаў Шушкевіч на сустрэчы з гаспадарчымі кіраўнікамі прадпрыемстваў і арганізацый Фрунзенскага раёна Мінска.

Месца першага паяўлення на людзях пасля адклікання з пасады спікера выбрана не выпадкова: менавіта ў Фрунзенскім раёне Станіслаў Станіслававіч выбіраўся народным дэпутатам Беларусі.

ГОСЦЬ 3-ЗА АКІЯНА

Вядомы амерыканскі дырыжор лаўрэат Нацыянальнай прэміі ў галіне дырыжорскага мастацтва, галоўны дырыжор сімфанічнага аркестра штата Нью-Мексіка Ніл Сталберг сустраўся з беларускімі кампазітарамі. Музыканты абмеркавалі праблемы мастацтва, заслухалі творы беларускіх аўтараў Віктара Воіціка, Уладзіміра Дамарацкага, Аляксандра Літвіноўскага.

НА ЗДЫМКУ: амерыканскі дырыжор Ніл СТАЛБЕРГ з жонкай (справа) у час сустрэчы ў Саюзе кампазітараў.

У ЧАРНОБЫЛЬСКОЙ ЗОНЕ

Вёска Грыдні Нараўлянскага раёна была ў ліку першых, з якой адсялілі людзей пасля выбуху на Чарнобыльскай АЭС у красавіку 86-га. І хоць радыеактыўная сітуацыя з таго часу тут мала змянілася, паступова на родную, хоць і хворую, зямлю сталі вяртацца людзі.

Нельга сказаць, што іх тут сустралі ветліва: мясцовыя ўлады адключылі электраэнергію, не выдавалі талонаў на прадукты, рабілі іншыя перашкоды. Нібыта і клапаціліся пра здароўе людзей (жыць жа тут небяспечна), а выходзіла наадварот.

Між тым у Грыдні вярнулася ўжо больш за 20 сем’яў. Не ад добрага жыцця вярнуліся: цурапіся іх людзі на новым месцы, па недасведчанасці сваёй стараліся трымацца на адлегласці.

НА ЗДЫМКУ: паступова аднаўляецца закінутая гаспадарка.

ШТО ТАКОЕ “РАЗАБРАЦЦА”?

ПАЛТЫЧНЫ ВЫШУК

Так пракаменціраваў лідэр апазіцыі Беларускага народнага фронту ў Вярхоўным Савеце Зянон Пазыняк даручэнне новага спікера парламента Мячэслава Грыба, дадзенае ім в.а.старшыні Камітэта дзяржаўнай бяспекі Беларусі, “разабрацца” з рашэннем рэспубліканскага стачкама аб правядзенні бес-тэрміновай палітычнай забастоўкі. На думку Зянона Пазыняка, гэта даручэнне выклікае па меншай меры здзіўленне, бо, на думку народнага дэпутата, у кампетэнцыю заканадаўчай улады такія пытанні не ўваходзяць. Кантроль за выкананнем законаў ляжыць на пракуратуры, а не на дзяржбяспецы або Старшыні Вярхоўнага Савета.

“Будучыя выбары перамогі сённяшняй апазіцыі не прынясуць, у найлепшым выпадку для яе ў новым парламенце будзе роўная раскладка палітычных сіл, што і паралізуе работу парламента. Але калі б да ўлады і прыйшла апазіцыя БНФ, то новы ўрад пацярпеў бы хуткае эканамічнае фіяска, і не таму, што ў апазіцыі слабая праграма, і не таму, што ў БНФ многа “вождэй”, а мала работнікаў, здольных да штодзённай нармальнай працы, а таму, што эканамічныя рэформы выклічуць на Беларусі сацыяльныя ўзрушэнні і наўрад ці гэтую сітуацыю не выкарыстаюць палітычныя праціўнікі. Гэта адна з прычын, чаму ўрад В. Кебіча адцягвае рэформы ў эканоміцы”.

С. СВИСТУНОВІЧ,
былы актывіст БНФ.

НА БУЙНІЦКІМ ПОЛІ

ПОМНІК ГЕРОЯМ

У Магілёве зацверджаны праект помніка савецкім воінам – героям бітваў з гітлераўцамі ў 1941 годзе на Буйніцкім полі недалёка ад горада. Яго распрацавалі мясцовыя архітэктары і скульптары.

У тыя суровыя летнія дні Магілёў стаў на шляху

фашысцкіх полчышчаў, якія рваліся да Масквы. Наступалі танкавыя злучэнні групы “Цэнтр”, абараняла ж горад адна савецкая 172-я стралковая дывізія генерал-маёра Міхаіла Раманава. Плячо ў плячо з воінамі змагаліся звыш дзесяці тысяч магільяўчан-апалчэнцаў. На працягу 23 дзён яны стрымлівалі націск у некалькі разоў большых сіл ворага. У адным з самых гарачых баёў 12 ліпеня на Буйніцкім полі было знішчана 39 фашысцкіх танкаў.

На месцы гэтай бітвы да 50-годдзя Перамогі і будзе адкрыты помнік-капліца ў стылі славянскіх традыцый. Тут жа плануецца стварыць мемарыяльны комплекс. У Алеі Славы навечна застануцца назвы часцей і імёны загінуўшых воінаў, якія змагаліся тут, вырастуць маладыя дрэўцы ў іх гонар. На Буйніцкім полі будзе адноўлена карціна бітвы: процітанкавы роў, лінія акупацыі.

СТАРАЖЫТНАЯ ФАУНА

ПЕРАСЯЛЕННЕ ЗУБРОЎ

У заказнік “Налібоцкая пушча” дастаўлены белавежскія зубры. Плануецца, што ўсяго сюды будзе завезена 15 зуброў. Догляд статка будзе весці брыгада штатных работнікаў Валожынскага лягаса.

На жаль, у апошнія гады назіраецца аслабленне самай буйной сёння белавежскай папуляцыі. На думку вучоных, рассяленне гэтых рэдкіх жывёл будзе садзейнічаць аздаруленню віду. Налібоцкая папуляцыя стане ў Беларусі чацвёртай пасля прыпяцкай, барысаўскай і белавежскай. Сёння зубрыны статак нашай рэспублікі налічвае 360 асобін.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

ПАВОДЛЕ даследаванняў Інстытута сацыялогіі Акадэміі навук Беларусі, сёння дзве трэці грамадзян нашай дзяржавы жывуць на мяккі беднасці.

2,6 МІЛЬЯРДА рублёў дадаткова выдзяляецца з дзяржаўнага бюджэту ў фонд фундаментальных даследаванняў, а ўсяго беларуская навука атрымае сёлета на сваё развіццё больш за 6 мільярдаў рублёў.

У 1993 ГОДЗЕ да вышэйшай меры пакарання – расстрэлу ў Беларусі было прыгаворана каля 30 чалавек, з іх паміраваны толькі 1.

ЛЕТАСЬ у Беларусь з рэспублік былога СССР вярнуліся 10 442 нашыя суйчыннікі, 2 506 – з Латвіі, 1 607 – з Расіі, 1 338 – з Таджыкістана, 1 085 – з Грузіі...

У МІНСКАЙ вобласці на 100 тысяч жыхароў прыпадае 33 хворыя на туберкулёз. Галоўную прычыну пашырэння гэтай ужо забытай хваробы спецыялісты бачаць у аварыі на Чарнобыльскай АЭС і пагаршэнні экалагічнага становішча.

АД ПАРЫЖА да Уладзівастока праз Германію, Польшчу, Беларусь праляжа хуткаская чыгунка. Да распрацоўкі свайго 650-кіламетравага ўчастка прыступілі беларускія праекціроўшчыкі і абцягаюць закончыць тэхніка-эканамічнае абгрунтаванне да канца года.

У СТУДЗЕНІ гэтага года ў Мінску нарадзілася 1 315 немаўлят. Гэта менш, чым за такі ж перыяд летась. Паводле звестак Дзяржкамстата, у 1993 годзе ў Беларусі нарадзілася 117 820 дзяцей, з іх 17 341 – у Мінску.

НАД БЕЛАРУСКІМ згуртаваннем вайскоўцаў навісла пагроза – Міністэрства юстыцыі наважылася падаць у Вярхоўны суд на БЗВ. Патрыятычная арганізацыя абвінавачваецца ў тым, што яе статут супярэчыць Закону. Міністэрства патрабуе прыпыніць дзейнасць БЗВ.

ПОМНІКІ ПРЫРОДЫ

СПЛАВАЛІ

З ліку помнікаў прыроды рэспубліканскага значэння выключаны дуб-двайнік, што рос недалёку ад возера Свіцязь на Навагрудчыне.

Узрост дрэва вышынёй 22 метры і таўшчынёй тры стагоддзі. З-за старасці дуб мог у любы час паваліцца і нарабіць бяды: недалёка знаходзіцца вядомы ў рэспубліцы пансіянат, жыхары якога любяць гуляць па ваколіцах.

На тым месцы, дзе рос волат, вырашана ўстанавіць памятную таблічку, а вясной пасадзіць некалькі маладых дубкоў.

[Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.]

У нас на Беларусі такая сітуацыя ўяўляецца таксама, на жаль, магчымай, і ўсім нам, каго некалі камуністы называлі зьяважліва служачымі, трэба добра падумаць над тым, каму ж мы павінны служыць цяпер і што яму сказаць, каб вярнуць давер сапраўднага нашага гаспадара — народа, які прыйдзе ў свой час на выбары.

З развалам прагніўшага ўсесаюзнага камуністычнага будынка і з крахам афіцыйнай яго ідэалогіі азначаны вакуум утварыўся не толькі ў нашых душах, але і ў нашых галовах. Прывыкшы пастаянна дзейнічаць па ўказцы з Масквы (вядома ж, як злосна тлуміліся самыя малыя нашы спробы самастойнага мыслення), многім з нашых думачых і сумленых інтэлігентаў аказалася цяжка зарыентавацца ў абставінах адноснай духоўнай свабоды, каб адшукаць правільны і належны курс. Пэўную ролю тут адыгрываюць яшчэ і некаторыя стэрэатыпы, як пакінутыя нам марксізмам у спадчыну, так і запавычаныя ў ментальнасці рускай інтэлігенцыі з яе адвечнай, здаецца, схільнасцю да жорсткага “чорна-белага” спосабу думачы і дзейнічаць (успомнім талстоўскае “Коль любіць, так не на шутку, коль рубнуць, так уж сплеча”). Мы міжвольна кіруемся тымі стэрэатыпамі, нават жадаючы дзейнічаць у правільным кірунку.

Прыкладам можа служыць хаця б тое, як мы ставімся зараз да эканомікі і духоўнай культуры. Аб прыярытэце матэрыяльнай культуры над духоўнай пастаянна шэраюцца нам бальшавікі, і калі ў класічным марксізме прыярытэт той тлумачыўся яшчэ больш ці менш навукападобным чынам, то ў цяперашніх іх прадаўжальнікаў ён набывае амаль што цыннічную форму: нам трэба, маўляў, спачатку накарміць народ, а пасля ўжо пра культурную надстройку думаць. Што з іх, цынікаў-матэрыялістаў, возьмеш. Аднак і ў нашых дэмакратаў атрымліваецца часам нешта падобнае, і асноўную сваю ўвагу яны таксама скіроўваюць пераважна на эканоміку, пра духоўнасць і філасофію часам не хочучы і слухаць. А эканоміка, між тым, як і вытворнасць працы, найцяжнейшым чынам залежыць і ад фактара духоўнасці, пра што добра ведалі і пісалі ў свой час такія эканамісты-мысліцелі, як М. Вебер, Дж. Тоні, С. Булгакаў і М. Кандрацьеў (у Вебера нават сам заглавак яго слаўтай кнігі “Праэтстанцкая этыка і дух капіталізму” гучыць красамойна ў гэтым сэнсе). Можна з упэўненасцю сказаць, што эканамічны наш крах у значнай меры быў не толькі прычынай, але і вынікам краху духоўнасці, страатай веры і таго, што калісьці ў нас называлася энтузіязмам. На адным толькі прычыне эгаістычнага інтарэсу і жадання прыбытку эканоміку таксама не адбудаваць, як гэта было паказана Максам Веберам, і той росквіт матэрыяльна-каўбаснай культуры на Захадзе, які выклікае ў нас зараз такую зайздрасць, абумоўлены быў некалі зусім не пагоняю за прыбыткам, а высокай у свой час рэлігійна-этычнай настроенасцю людзей. А цяпер і ў іх узнікаюць, дарэчы, свае праблемы, як нядаўна пра гэта гаварыў сам рымскі папа, варта гля-

нуць толькі на іх мастацкую культуру. Без ідэі і духоўнай культуры і нам з такою задачай не справіцца, і выбаршчыкаў у такой магчымасці ніколі не пераканаць. Трэба абавязкова вярнуць нам веру ў людзей, у дабро, у справядлівасць і духоўнасць.

Той жа самы стэрэатып чорна-белага мыслення пераш-

арыентаваны больш на агульначалавечыя духоўныя каштоўнасці і не процістаўляў амаральна адну частку народа другой, робячы стаўку на бязбожны матэрыялізм і “бульжнік — оружие пролетариата”, яго мэту, агульнае шчасце людзей можна было б у прыняцце і прыняць. Нешта аналагічнае, дарэчы, здарылася і з

блізкае: той жа антытаталітарны крытыцызм і скептычнае расчараванне ўва ўсім. Тут яшчэ дадаецца і традыцыйны наш синдром шараханьня, калі нешта, што абсалютна адмаўлялася раней, поўнасцю прымаецца зараз, синдром, абумоўлены зноў-такі нашым вымушаным правінцыялізмам. Навучыўся нежк чалавек нарэшце чытаць

тут гэтак жа трэба быць абачлівымі. І тым болей абачліваць нам патрэбна ў адносінах да некаторых далёкаўсходніх вучэнняў, як, напрыклад, модныя зараз сярод пэўнай часткі нашай інтэлігенцыі дзэн-будызм і індыйская ёга, вучэнні, узнікшыя ў зусім іншым сацыяльна-культурным і нацыянальным асяроддзі, хоць там ёсць таксама цікавыя для нас зараз моманты.

Каб запоўніць вышэйпамянёны духоўны вакуум, нам трэба зыходзіць толькі з саміх сябе, разумна скарыстоўваючы ў той жа час дасягненні духа другіх народаў і культур. Фігуральна гаворачы, нам трэба дзейнічаць у беларускацэнтрыйнай сістэме каардынат, разглядаемай як частка агульначалавечай сістэмы. Толькі так, думаецца, можна будзе нам адрадыць беларускую самасвядомасць і беларускую духоўную культуру. Аснова для гэтага ў нас ужо ёсць: гэта мова, народная творчасць, гісторыя і тая ж самая, як гэта каму ні здалася б парадаксальным, рэлігія. Акрэслена марксізмам як опіум для народа, яна паслядоўна і бязлітасна нішчылася бальшавікамі і камуністамі, якія не спыняліся нават перад разбурэннем храмаў і расстралямі святароў. У сапраўднасці, аднак, рэлігія мае вельмі рэальны пазітыўны сэнс, што бачна ўжо з самой яе назвы (слова “рэлігія” паходзіць, як вядома, ад лацінскага “religare” — злучаць, аб’ядноўваць). Яна дае чалавеку тое, што не заўсёды можа даць яму самае выкшталцонае разумаваанне, — веру. Веру ў дабро і чалавека, веру ў Бога як увасабленне самых высокіх духоўных каштоўнасцяў і ідэалаў. І ў гэтым сэнсе рэлігія можа даць апару не толькі простаму чалавеку, але і высокаадукаванаму прадстаўніку інтэлігенцыі, асабліва тэхнічнай. Больш таго, узятая як арганічная частка нацыянальнай культуры ў цэлым, яна можа служыць надзвычай эфектыўным інструментам адраджэння гэтай культуры, эфектыўным і ў палітычным плане, як тое бачым мы на прыкладзе еўрапейскіх хрысціянска-дэмакратычных партый. Такая партыя, дарэчы, узнікла і ў нас на Беларусі, вядомая як Беларуская хрысціянска-дэмакратычная злучнасць.

Усё сказанае, думаецца, і складае сабою змест таго, што было названа ў самым пачатку артыкула беларускай ідэяй, ідэяй, якая і павінна, на нашу думку, легчы ў аснову беларускай духоўнасці і запоўніць той страшны вакуум, што ўтварыўся ў нашых сэрцах і галовах, у сэрцах і галовах нашае інтэлігенцыі. Толькі тады прадстаўнікі яе будуць не толькі “служачымі” таго ці іншага ўрада з яго чыноўніцкім апаратам, а стануць сапраўдным соллю зямлі, што будзе несьці нашаму амаль што збыдзленаму пад камуністамі насельніцтву не толькі нейкія прыкладныя, практычныя веды, але і нацыянальную самасвядомасць, высокую духоўнасць, мараль і пачуццё годнасці самастойнага, дастойнага павагі народа. Як сказана было некалі, “сім и победиши”.

Мікола КРУКОЎСКІ,
прафесар, доктар
філасофскіх навук, стар-
шыня Беларускай
хрысціянска-дэмакратычнай
злучнасці.

ІНТЭЛІГЕНЦЫЯ І БЕЛАРУСКАЯ ІДЭЯ

кадкае нам і ў наступным, у самой эканоміцы. Нацярлеўшыся ад камандна-планавых парадкаў, мы шарахаемся зараз па няшчаснай традыцыі ў процілеглую крайнасць: у абдымкі эканомікі рыначнай, як яе разумеў яшчэ Адам Сміт, у эканоміку “дзікага” капіталізму XIX стагоддзя з яго жорсткасцю і амаралізмам, і забываем пра тое, што менавіта з пратэсту супраць гэтага і нарадзіўся марксізм з яго нядобрым дзецішчам — камунізмам. Той капіталізм быў бязлітасны, як вядома, да духоўнай культуры. Менавіта тады было сказана Ніцшэ, што і Бог памёр. Сам Сміт параўноўваў стан сучаснай яму мастацкай культуры з “свайго роду грамадскаю прастытуцыяй”, а вучоньх і літаратараў лічыў увогуле самай няшчаснай пародай людзей. Ці ж мы ўжо тое не маем зараз?

Напакутаваўшыся досыць ад дэспатызму камуністычнай дзяржаўнасці, мы ўвогуле адмаўляем дзяржаве зараз права ў самым малым амаль што ўплыве на наша грамадскае жыццё, уключаючы сюды і прававую забяспечанасць, і мараль, і сацыяльную справядлівасць, і выхаванне дзяцей, і ўсё тую ж, нарэшце, духоўную культуру, пакідаючы ўсё гэта па сутнасці на волю лёсу. А пракамуністычныя нашы прадпрымальнікі разам з урадам гатовы прадаць Расіі і саму нашу дзяржаву з яе так нялёгка здабытым суверэнітэтам. Між тым у Амерыцы, да й на еўрапейскім Захадзе эканоміка мае змешаны характар, і дзяржава адыгрывае там важную ролю як у эканоміцы, так і ў духоўным жыцці людзей. Філасоф жа Гегель увогуле лічыў некалі дзяржаву, як не раз ужо прыходзілася пісаць, рэальнасцю маральнай ідэі, што вельмі дакладна і ўдала было сказана. Дзяржава, калі ўжо выкарыстаць метафару аднаго пэста, павінна мець не толькі кулакі, як тое было ў марксістаў-ленінаў, але і быць увасабленнем маральнай ідэі — дабра. Толькі тады яна напоўніцца духоўным аўтарытэтам, і суверэнітэт яе перастане быць усяго толькі пустой юрыдычнай формулай, як мы гэта маем, на жаль, цяпер.

Ідэя, як вядома, вельмі недаацэньвалася марксісцкім светапоглядам і асабліва той яго часткаю, якая называлася гістарычным матэрыялізмам. Гэта і пагубіла яго, між іншым, як светапогляд. Калі б ён быў

Германіяй: калі б нямецкім сацыялістам не трапіла пад руку амаральная філасофія Ніцшэ ў спалучэнні з расізмам сацыял-дарвінісцкага толку, Германію б, напэўна, і абмінула трагедыя, якую давялося ёй перажыць у першай палове XX стагоддзя. Многае, вядома, залежыць і ад матэрыяльных умоў, але ў пэўных сацыяльных абставінах ідэя адыгрывае рашучую ролю. Бо менавіта ідэя сплочвае народ і дае яму веру, тое, без чаго ён ужо не народ, а натоўп, а то, можа быць, і статак. Палітыкам жа ідэя дае стратэгію, за якую галасуе народ ці не галасуе.

Чым жа запоўніць той глыбокі духоўны вакуум, што пануе ў нас цяпер? Зразумела, што марксісцкая ідэалогія рашуча не падыходзіць для гэтага: надта моцна ўжо яна скампраметаваная, хоць у ёй і маюцца пэўныя здаровыя зерні. Некаторая частка нашае інтэлігенцыі, асабліва рускамоўныя яе прадстаўнікі, пачынае арыентавацца на Усход, на так званую рускую ідэю, у аснове якой ляжыць руская рэлігійная філасофія. Гэта сапраўды вялікая філасофія, нездарма ж называюць яе класічнай. Але так ці гэтак, арыентуючыся толькі на пэўную канфесію і царкву, яна носіць выразна утапічны характар, а чым тое канчаецца, мы ўсе, на жаль, ужо добра ведаем. Акрамя таго, будучы менавіта рускай нацыянальнай філасофіяй, з выразным жа шавіністычна-імперскім адценнем, яна ў прыярытэце не можа стасавацца да праблемы адраджэння беларускай нацыянальнай самасвядомасці і тым болей беларускай дзяржаўнасці, хоць і штурхаюць нас у яе абдымкі нашы мясцовыя чырвона-карычневыя “рускамоўнікі”. А што тое актыўна робіцца, варта глянуць толькі на тэматыку прац філасофскіх кафедраў у нашых ВНУ. Тут яны ў шчыльным хаўрусе з урадавымі эканамістамі, прыхільнікамі так званай агульнай рублёвай зоны. Хоць і без калочага пакуль што дроту, але зоны...

Некаторыя з нашых інтэлігентаў думваюць, што ратунак да нас і прыйдзе з Захаду. Тым болей, што там, як здаецца на першы турскі погляд, такое мноства сартоў каўбас і да таго падобнага, хоць турыст і не можа бачыць, а колькі маракці долараў у кішэні тамашняга пакупніка. Сучасная заходняя філасофія ўспрымаецца зараз некаторымі нашымі інтэлігентамі, як нешта сапраўды зразумелае і вельмі

па-нямецку ці па-ангельску, і, зачараваны сваёй адукаванасцю, ён ужо не можа крытычна аднесціся да самога сэнсу працыванага, нагадаючы сабою ў выніку таго дзівака з вядомага анекдота, які дзівіўся ўзроўню культуры і адукаванасці ў Францыі, дзе нават апошні мужык умее гаварыць па-французску. І вось нам ужо прапануецца рухаць працэс адраджэння беларускай нацыянальнай культуры па шляху Хайдэгера, не звязаючы на тое, што ў Хайдэгера, як і ў многіх іншых заходніх яго калегаў і аднадумцаў, скептыцызм носіць глабальны характар і пераходзіць выразна ў змрочны бязвыхадны нігілізм. Чаго варта адна толькі хайдэгераўская фраза, што калі нас што і выратуе, то гэта толькі Бог, фраза, сказаная перакананым і ўпэўненым атэістам. Тое ж па сутнасці можна было б сказаць і пра модных у нас зараз вельмі Гадамера і Дэррыда, імёны якіх сталі часта згадвацца і на старонках некаторых беларускіх паважаных выданняў.

Пры гэтым варта было б адзначыць, што рэкамендацыі такія даюцца нам не толькі ў выніку бяскрыўдна-наіўнага правінцыялізму. Тут выразна адчуваецца і свядомая накіраванасць на тое, каб з дапамогай таго нігілістычнага скептыцызму прытуліць толькі-толькі ўзыходзячы яшчэ парасткі самастойнае беларускае думкі, якую яшчэ раз можна было б вызначыць як беларускую ідэю. Карані той накіраванасці яскрава прасочваюцца, напрыклад, на філасофска-эканамічным аддзяленні Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і актыўна падтрымліваюцца некаторымі нашымі арыентаванымі на Захад “рускамоўнымі” інтэлігентамі, палітычнымі і антыбеларускімі па сутнасці характар чаго не выклікае сумнення.

Справядлівасці дзеля можна было б назваць і іншыя кірункі заходняй філасофскай думкі, якія, наадварот, імкнуцца даць нейкія пазітыўныя высновы. Гэта зноў-такі рэлігійная філасофія, перш за ўсё неатамізм і персаналізм (сюды можна было б аднесці і хайдэгераўскага земляка Карла Ясперса). Але і яны вельмі моцна заангажаваныя царквою і менавіта царквою каталіцкай, якая таксама да палітыкі далёка не абьякавая. Пра гэта пераканаўча сведчаць адносіны, напрыклад, польскага касцёла да той жа беларускай ідэі, і таму

ХРОНІКА БЕЛАРУСА ЗНАЎЧАГА ЖЫЦЦЯ

СТВОРАНЫ ФОНД “НЯСВІЖ”

Нетрадыцыйна, з імшы ў Фарным касцёле, пачаўся ўстаноўчы сход Міжнароднага фонду “Нясвіж”. Арганізатарамі яго выступілі Міністэрства культуры, Міжнародная асацыяцыя беларусістаў і мясцовыя ўлады. Заснавальнікамі ж сталі 44 асобы — вучоныя, грамадскія дзеячы, мастакі, прадпрымальнікі. Апрача беларусаў, тут грамадзяне Англіі, Італіі, Польшчы, Расіі.

Удзельнікі сходу прынялі статут фонду, дзейнасць якога будзе скіравана на адраджэнне і развіццё Нясвіжа як унікальнага цэнтра еўрапейскай культуры, выбралі Рату ў складзе 15 асоб. Узначалі яе старшыня Нясвіжскага райсавета, дэпутат Вярхоўнага Савета РБ Уладзімір Дражын. Ганаровым прэзідэнтам сябры Рату прасілі стаць прамога нашчадка апошняга ўладальніка Нясвіжа Антонія Радзівіла (Лондан), на што атрымалі папярэдняю згоду.

Першай значнай акцыяй новага фонду стане Міжнародны сімпозіум, які пройдзе ў Нясвіжы 20-21 верасня гэтага года і будзе прысвечаны гісторыі, архітэктуры, мастацкім каштоўнасцям гэтага горада, ролі Радзівілаў у яго развіцці. Камітэт МАБ прымае заяўкі ад жадаючых выступіць з рэфератамі і ў дыскусіі.

ДЗЕЛЯ КУЛЬТУРНАГА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Пад старшынствам сябра Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў доктара Анджэя Цеханавецкага (Англія) у Варшаве адбыліся пасяджэнні Беларуска-польскай камісіі экспертаў па рэстаўрацыі каштоўнасцей. З беларускага боку ў ёй прынялі ўдзел намеснік міністра культуры Дзмітрый Бубноўскі, прэзідэнт МАБ Адам Мальдзіс, сакратар Беларускай нацыянальнай арганізацыі МАБ Таццяна Рошчына і іншыя. Эксперты зрабілі рэкамендацыі сваім урадам аб вяртанні ці дэпазіце асобных каштоўнасцей, абмене выставамі, сумесным вывучэнні гісторыі кнігадрукавання.

На Каралеўскім замку А.Цеханавецкі ўручыў групе польскіх вучоных і грамадскіх дзеячаў узнагароды Мальцыйскага і іншых заходніх ордэнаў.

НОВЫЯ ПАДАРУНКІ

Музейная экспазіцыя “Беларусы ў сьвеце”, якая дзейнічае ў Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Ф.Скарыны, папоўнілася новымі экспанатамі. Доктар Раіса Жук-Грышкевіч надала з адпаведнай дэдыкацыяй сваю кнігу “Жыццё Вінцэнта Жук-Грышкевіча”, выдадзеную ў Канадзе ў 1993 годзе, беларускія паштовыя маркі і паштоўкі, якія ўбачылі свет у Амерыцы, праграмы юбілейных урачыстасцей і выстаў. Ад пісьменніка Кастуся Акулы паступілі яго раманы на Беларускай і англійскай мовах. Раман Кардонскі пераказаў нумар органа Згуртавання беларусаў у Квебеку (Канада) “Прамень”. А айцец Аляксандр Надсон з Лондана прынес у Цэнтр выдадзены ў Англіі “Беларускі царкоўны календар на 1994 год”.

Паступаюць падарункі ад навукоўцаў з Польшчы. Вядомы гісторык Юры Туронак ахвяраваў са сваіх збораў амаль поўны камплект беларускага квартальніка “Веча”, які выдаваўся ў ЗША ў сямідзесятых гадах, зборнік Алеся Змагара “Да згоды” (Кліўленд, 1962), іншыя рэдкія эмігранцкія выданні. Ад люблінскага мовазнаўцы Тэатына Рот-Жаброўскага атрымана “Граматыка беларускай мовы” і “Гістарычная граматыка беларускай мовы”, выдадзеныя адпаведна ў 1991 і 1992 гадах у Любліне на польскай мове.

Асаблівую цікавасць выклікае атрыманы нядаўна пазычаны зборнік Наталлі Арсенневай “Між берагамі” з яе аўтографам.

КУЛЬТУРА БЕЛАРУСКАГА ЗАМЕЖЖА

Міжнародная асацыяцыя беларусістаў, Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Ф.Скарыны рашылі падтрымаць задуму Згуртавання беларусаў свету “Бацькаўшчына” аб правядзенні 16-19 чэрвеня гэтага года міжнароднай навуковай канферэнцыі “Культура беларускага замежжа” і аднайменнага мастацкага фестывалю. Дзеля гэтага быў створаны арганізацыйны камітэт пад старшынствам прафесара Анатоля Сабалеўскага, куды ўвайшлі і прадстаўнікі МАБ.

А каб не прымушаць нашых суайчыннікаў, зарубежных вучоных двойчы адбываць далёкія падарожжы, было прынята рашэнне спалучыць з названай канферэнцыяй і навуковую — “Беларуска-амерыканскія гістарычна-культурныя ўзаемадачыненні”, раней запланаваную на кастрычнік. Адбудзецца яна 14-15 чэрвеня. Заяўкі на ўдзел прымаюцца.

ЛАЎРЭАТ НОБЕЛЕўСКАЙ ПРЭМІІ — ПРА Ф.СКАРЫНУ

З Польшчы, з выдавецтва “Знак”, у кнігазбор Міжнароднага камітэта беларусістаў паступіла “Гісторыя польскай літаратуры да 1939 года” (Кракаў, 1993 год), напісаная лаўрэатам Нобелеўскай прэміі Чэславам Мілашам (ЗША). У адрозненне ад аналагічных даследаванняў тут разглядаюцца таксама іншыя літаратуры былой Рэчы Паспалітай — беларуская, літоўская, украінская.

З вялікай павагай Ч.Мілаш адгукаецца пра Ф.Скарыну. Падкрэсліваецца, што “першая друкаваная Біблія была не на польскай, а на старабеларускай мове”. Скарынаўскія выданні 1517-1519 гадоў апыраўдзілі таксама Біблію М.Лютара (1522). У кнізе згадваецца, што артадаксальнае духавенства сустрэла старажытнабеларускія першадрукі варожа. Далей гаворыцца, што асветніцкую справу Ф.Скарыны працягвалі С.Будны, Л.Сапега. У іх час магнаты з Беларусі і Літвы, “выступаючы публічна ў Варшаве, выкарыстоўвалі старабеларускую мову”. Падрабязна характарызуецца дыярыюш Ф.Еўлашэўскага.

Алеся БЕЛАВУСАВА.

[Заканчэнне. Пачатак фотарэпартажу на 1-й стар.]

Кафедральны касцёл асвяціў і адправіў у ім набажнітва мітрапаліт Мінска-Магілёўскі, архібіскуп Казімеж Свѣнтэк. Прысутнічалі прадстаўнікі дыпламатычнага корпусу і, вядома ж, урадавыя асобы.

А драўляны крыж неўзабаве заменіць адлітым з металу. Мінская катэдра паступова вяртаецца да жыцця.
Ян ГІЛУЦЕВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: за дзень да вялікіх урачыстасцей; мітрапаліт Мінска-Магілёўскі, архібіскуп Казімеж Свѣнтэк у час асвячэння касцёла; гэтым лодзіям ужо не прыйдзеца маліцца пад адкрытым небам.

Фота Віктара СТАВЕРА.

ЯМУ ЛЁСАМ БЫЛО НАКАНАВАНА ЛЯЖАЦЬ У ЧУЖОЙ ЗЯМЛІ

НЕВЯДОМАЕ

ПРА Тодара ЛЕБЯДУ

Адно за адным вяртаюцца ў беларускую літаратуру імяны беларускіх пісьменнікаў, выкрасленыя з нашай свядомасці і нацыянальнай літаратуры не за слабыя творы, а за “дрэнныя” паводзіны. Н.Арсеннева, М.Сяднёў, У.Дудзіцкі, А.Салавей, Т.Лебяду... Тры гады назад пра апошняга ў гутарцы з пісьменнікам Б.Сачанкам згадаў паэт і празаік на эміграцыі М.Сяднёў. У мінулым годзе ў “Літаратуры і мастацтве” быў надрукаваны пра Т.Лебяду артыкул С.Чыгрына, які выклікаў некаторыя прычынны ў дачкі Т.Лебяды Алы Пятроўны Козел. З ёю сустрэўся журналіст Ігар Адамовіч. Вынікам сустрэчы стаў артыкул “Мне лёсам вызначаны гэтакі прымус...”, які рэдакцыя мяркуюе змясціць у наступным нумары “Голасу Радзімы”. З яго чытач даведаецца пра малавядомыя старонкі жыцця Тодара Лебяды, пра тое, дзе жыве ён у апошнія гады і дзе пахаваны.

НА ЗДЫМКУ: Тодар ЛЕБЯДА ў апошнія гады жыцця.

Мікола ШЧАГЛОУ

БЕЛАРУСКІ САЛАВЕЙ

(Міхась ЗАБЭЙДА-СУМІЦКІ)

Ледзь адсуненая на бок пагроза хваробы фізычнае, як яе змяняе хвароба душэная. Ня глядзячы на тое, што заняці сьпевамі ідуць, як быццам, з добраю удачай і Забэйдзі-Суміцкага лічаць “будучай зоркаю”, — сам ён, пасья двух гадоў свае вакальнае навукі, зусім не здволены. Больш таго, яму здаецца, што ягоная кар’ера сьпявака скончаная. Душэўныя перажыванні настолькі моцна апаноўваюць хворага і стомленага чалавека, што ён кідае мастацкі шлях, спыняе ня толькі вучыцца, а нават і сьпяваць. “Стаўляю крыж!” кажа сабе Забэйдзі-Суміцкі. А што далей? “Да веды, заўсёды да веды!” вось дэвіз гэтага чалавека і ён кідае адну дарогу і выбірае іншую. Цяпер гэта эканамічны адзел юрыдычнага факультэту Харбінскага ўнівэрсытэту, які Забэйдзі-Суміцкі выдатна скончыў у 1928 годзе. Ён і цяпер з гонарам, хаваючы ўсьмешку, можа паказаць вам свой добры дыплём, які забясьпечваў яму навуковую працу пры ўнівэрсытэце. Вы хочаце спытацца, чаму-ж была кінутая і гэтая новая дарога? Адказ вам можа даць сам пясняр. Хто хоць раз дакрануўся да струнаў мастацтва, той ужо назаўсёды атручаны. Мінула ня шмат часу ад мамэнту, калі Забэйдзі-Суміцкі наважыўся пакінуць творчы шлях, а ён ужо зноў вабіць ягоныя думкі і сэрца. Разам з навучаньнем на юрыдычным факультэце ён, адначасна, працуе над сваім голасам, опэрнымі партыямі, музычнаю асьветаю, але робіць гэта ў таямніцы, пад сакрэтам, так, каб ніхто наг ня ведаў аб тым. Толькі пасья сканчэньня ўнівэрсытэту тайніца выкрываецца. Праз год мы бачым у Забэйдзі-Суміцкім таго самага опэрнага сьпевака, якога пакінулі ў задуме ў першым разьдзеле гэтае магнаграфіі.

З пачаткам сэзону ў опэры Забэйдзі-Суміцкі займае першае месца прычынага тэнару. За партыямі, якія прайзденьня яшчэ з Ю. Плотніцкай, ідуць партыі Фауста (“Фауст”, Гуно), Герцага (“Рыгале-та”, Вэрдзі), Лыкава (“Царская нявеста”, Рымскага-Корсакава), Альмавівы (“Сэвільскі цырульнік”, Расіні) і інш. За адзін сэзон новы актёр Харбінскае опэры выступае ў 10 опэрах, паказваючы выключную працаздольнасьць. Рэцэнзэнты гэтых часоў пішуць аб Забэйдзі-Суміцкім, як аб “пачуцьцёвым, музыкальным сьпеваку, які імкнецца асэнсаваць сваю ролю ў падрабязных дэталях, паглыбіцца ў ейны вобраз”. Крытыка прарочыць яму добрую будучыню... Толькі цяпер пачынае Забэйдзі-Суміцкі патроху верыць у сваё прызначаньне. А калі паверыў, ізноў успывае перад вачыма кліч: “да веды!” Зноў мроі і лютуценні.

Каго са сьпевакоў не цягнула ў благаславены край сьпеваў, чароўную, блакітную Італію, калыску опэры, хто з іх не лютуець аб гэтай чужою варажбітцы вакальнага мастацтва і хто-б мог сумлявацца, што аб ёй ня сьніў, не лютуець і наш Забэйдзі-Суміцкі? Так, ведама, так! Ён думаў аб Італіі даўно, нават тады, калі перажываў свой жыцьцёвы крызіс і калі ставіў крыж над сваёй вакальнай кар’ерай. Толькі гэты сьціплы чалавек як ён, думаў аб ёй патайком, нікому не гаворачы аб сваёй мроі. Але затое, якою гэтая думка была упартаю і настойліваю, найлепш сьведчыць той факт, што пясняр на працягу дзесяці год на крыху адкладаў зь сваёй сьціплага заробку грошы, каб магчы паехаць у шчасліваю краіну. Праца ў опэры значна паправіла матэрыяльнае становішча Забэйдзі-Суміцкага і пакарасе мара пачала ператварацца ў сапраўднасьць. У 1932 годзе ён узыходзіць на сходах на акіяніскі параплаў і адлічвае ў поўнае хвалюваньняў нязнае. Шлях ад Харбіну да Вэнэцыі (першага порту Італіі), — гэта шлях дзівосных і фантастычных падарожжаў, якія шмат каго з нас вабілі яшчэ з маленства. Дайрэ, Шанхай, Ганконг, Сінгапур, Бамбэй, Калёмбо, Порт-Саід, нарэшце, Вэнэцыя. Можна толькі пазайзросьціць Забэйдзі-Суміцкаму, што ён усё гэта бачыў, усім гэтым захапляўся. З гэтым ён шчыра згаджаецца ў гутарцы і кажа, што свайго падарожжа ён не забудзе ніколі, як ніколі не забудзе і свае настаўніцы Ю. Плотніцкай, заняці з якою абудзілі ў ім першыя нясьмелыя думкі аб Італіі, краіне вакальнае чароўнасьці. Забэйдзі-Суміцкі пльві больш месяца. Усюды, дзе па дарозе параплаў затрымваўся, рабіліся экскурсіі, аглядаліся каштоўнасьці і асабліва сьціп гароду казанчага Усходу. На параплаве часта ладзіліся канцэртныя выступленьні, у якіх браў удзел і наш падарожнік, карыстаючыся заўсёдна удачай у пасажыраў. Апрача прыемнасьці, якую давала Забэйдзі тое, што ён не патрабуе разьвітацца з сваёй дзейнасьцю сьпевака, гэтыя канцэрты давалі яму і добрыя грошы, так што калі ён крануўся берагоў Італіі, дык ня толькі вярнуў грошы за

праезд, але яму яшчэ засталася крыху на пражыцьцё. У Італіі Забэйдзі-Суміцкі зрабіў добрыя знаёмасьці, асабліва з сьпявачкаю А. Краўчанка, якая выступала ў слаўным опэрным Мілянскім тэатры “Ля Скаля”. Краўчанку Забэйдзі-Суміцкі знаў яшчэ па Харбіне, пазнаёміўся ён таксама і са знымым опэрным італьянскім тэатарам Фэрнанда Царпі, вялікім прыяцелем легендарнага Каруза. Царпі ў той час займаўся прафэсар-

што ў працягу двух тыдняў Забэйдзі-Суміцкі здаў свайму прафэсару опэру “Манон” Маснэ ў італьянскай мове. Нават Царпі, які ці мала бачыў на сваім вяку і той здзівіўся: — “Вы ў мяне за два тыдні зрабілі тое, што іншыя ня зрабляць і за паўгода... Каб мы, італьянцы, мелі вашу працаздольнасьць, дык заваявалі бы увесь сьвет!”... Сяброўскія дачыненні, якія усё больш наладжваліся з Ф. Царпі, дапамаглі Забэйдзі-Суміцкаму у

Суміцкі уяўляе сабе, што ён прызначаны на камарнага выканаўцу.

Камарнае мастацтва — гэта сапраўды найвышэйшая выканальная праца, дас-тупная ці шмат каму, яна патрабуе яскравай індывідуальнасьці, вельмі тонкага падыходу, мазаічнага ўпрыгожваньня, мяккасьці, элястычнасьці і гнуткасьці. Якраз усё гэтае было закладзенае ў вакальную прыроду Забэйдзі-Суміцкага. Мяккі, лірычны голас, тонкая дэталёвая нюансіроўка, глыбіня і шматграннасьць настрою — усё гэта бяссумліўныя якасьці камэрнага выкананьня. Вось чаму з усіх італьянскіх запросінаў Забэйдзі-Суміцкі аддаў перавагу канцэртнай дзейнасьці. Ведаючы лепшыя бакі свайго таленту, сьпявак не памыліўся. Якраз камэрныя выступленьні прычыніліся да жаданае ім удачы ў шмат якіх гарадох Італіі. Італьянская прэса параўноўвае яго з слаўнымі сьпевакамі — тэатарамі: італьянскім Скалай, расейскім Собінавым, яна асабліва падкрэсьлівае ягоныя перадачу, пазыцыю душы, інструманальнасьць голасу і здольнасьць выразіць самыя разнастайныя і тонкія настроі. За чатыры гады, якія Забэйдзі-Суміцкі пражыў у Італіі, ён вырас з сьпевака, які пачынаў кар’еру, у сьпевака, ведамага майстру, які трывала стаіць цяпер на сваіх собскіх нагах, які на “ты” з сапраўдным мастацтвам. Цярністы і цяжкі шлях прайздены... Усе перашкоды пераможаныя.

РАЗЬДЗЕЛ ТРЭЦІ

Туга па Бацькаўшчыне. — На радзіме. — Пазнанская опэра. — Варшаўскае радыё. — Канцэрты.

“Люблю мой край, старонку гэту,
Дзе я радзіла, расла,
Дзе першы раз пазнала шчасьце,
Сьлязу нядолі праліла!”

К.БУЙЛА.

“Наш край! Прайдзі увесь свет, —
Такога не знайсці!”

Н.АРСЕНЬНЕВА.

Радзіма! Бацькаўшчына! Маці! Дарагія сэрцу словы. Дзе-б не быў сумленны чалавек, як бы ён добра ня жыў на чужыне, яго заўсёды клічуць родныя прасторы, палеткі, псы, дубровы, вазьры, узгоркі, сенажаці. Клічуць родныя, хай малыя і цесныя хаты, могілкі памёрлых сваякоў. Усё на Радзіме выдаецца прыгожым, нават і гаротнае, няўдалае жыцьцё выдаецца нейкім шчасьцем. Гэтак і Забэйдзі-Суміцкага сярэд чужога італьянскае прыроды, сярэд удалых гас-троляў не пакідае думка аб любай старонцы, аб старэнькай маці, што узгада-валі і выхавалі яго. З маткаю ён не бачыўся каля 16 год, а з роднымі вясковымі палеткамі, — каля 20 год. За гэты час маці зьвярнулася з Сібіру дахаты ў Шэйпякі. Нядоўга ўжо заставалася ёй жыць на белым сьвеце, а памерці, ня убачыўшы сына, яна не хацела. Ліст за лістам піша яна свайму Міхасю аб спатканьні. Таго-ж жадае і сын. Ён зварачваецца ў польскі кансулят (тады ўжо родныя мясьціны належалі да Польшчы) аб дазvole выехаць на Бацькаўшчыну. Аднак справа ня гэтакія простая, і Забэйдзі-Суміцкі атрымлівае катэгарычную адмову. Тады змагацца за спатканьне з сынам бярэцца сама старая маці і тое, што не удаецца знаму ў сьвеце сыну, удаецца прастай, вясковай, мала каму ведамай жанчыне, якая валодае толькі адзіно сілаю—сілаю матчынага каханьня. Усхваляваны Забэйдзі-Суміцкі кідае чарадзейскую краіну і ў 1935 годзе едзе да маці ў Шэйпякі. Якую моц слова трэба мець, каб апісаць гэтае спатканьне, сустрачу з маці чалавека, які ад’ехаў ад яе хлапчуком і зьвярнуўся да яе вядомым і слаўным, дасьпелым мужчынаю. “Пры ад’ездзе матка была вялікая, а я маленькі, кажа Забэйдзі-Суміцкі, а калі прыехаў — дык знайшоў матку маленькаю, а сябе, як хадулю!” Незабыўны быў першы канцэрт Забэйдзі-Суміцкага, які ён даў у мястэчку Ружаны, дзе прысутнічала матка, што ўпяршыню слухала свайго сына.

Канец 30-х гадоў. Вільня. М. ЗАБЭЙДА-СУМІЦКІ з хорам Рыгора ШЫРМЫ.

скаю дзейнасьцю і ахвотна прыняў у шэрагі сваіх вучняў Забэйдзі-Суміцкага, працуючы з ім над пастаноўкаю голасу і над вывучэньнем і адшліфоўкаю опэрнага рэпэртуару. Зацікаўленасьць Царпі сваім вучнем была тым большая, што, паводле словаў пэдагога, голас ягонага вучня і ахвота да працы нагадвалі яму

ягоных знаёмствах з дырэктарамі, ан-рэпрэзэнтарамі і імпрэсарыямі італьянскіх канцэртных і опэрных прадпрыемстваў. Ён трапляе аж ў Мілянскую опэру. Аднак, опэра чамусьці зьвязвае нашага сьпевака, яму хочацца большае неза-лежнасьці і волі, хочацца гутарыць з аўдыторыяй непасрэдна і аднаму, і таму

1 мая 1963 года, Мінск

Дарагі Міхал Іванавіч!

Атрымаў Ваша пісьмо. Радуюся, што яшчэ раз пабачымся, што вы прывітаеце роднай песняй нашу Беларусь.

Добра зробіце, калі замяніце “Маладую Беларусь” Галкоўскага песняй Алоўнікава “Па-над лесам, па-над борам”. Рэшта усё будзе добра.

Запланаваны нашы лепшыя гарады -- Віцебск, Магілёў, Гомель, Бабруйск, Пінск і іншыя. У Мінску, здаецца, 5 чэрвеня. Зал у Мінску новы, хоць і невялікі, на тысячу асоб, але прыгожы і акустычны. Вас тут чакаюць, і спатканне будзе сардэчнае.

Добра было б хоць запісаць з хорам пару народных песень з Вамі. А можа Вашы кампазітары маглі б зрабіць для Капэлы з Вамі! Апрацоўка можа быць папулярная, ў народным духу. Мы хутка можам вывучыць.

А цяпер просьба. У нас у новым зале пастаўлены чэхамі чужоўны арган. Даведаўся там, ці ёсць якая музычная літаратура для хору з арганам. Што могуць парадзіць Вашы майстры! Калі ёсць, не адмоўцеся прывезці нам. Таксама можа дастанецца клавір “Рэквіем” Керубіні.

Спатканне будзеце мець у кансерваторыі, у Акадэміі навук, у Саюзе кампазітараў, у Саюзе пісьменнікаў. Не хвалюцеся, усё будзе добра. Вас тут ведаюць, Вас тут любяць...

Гарачае прывітанне пасылае ўся мая сям’я, М.Танк, Цішчанка і Вера Андрэюна.

Да хуткага спаткання.

Моцна і сардэчна Вас абнімаю

заўсёды ваш
Р.ШЫРМА.

8 кастрычніка 1963 г. Мінск

Мой дарагі Міхал Іванавіч!

Наперад мушу вельмі шчыра падзякаваць Вам за пасылку...

Усе мы ўспамінаем вас і моцна радуемся, што злым людзям не ўдалося нарабіць перашкод. Я асабліва цешуся, што ў Вас добры настрой і цёплыя ўспаміны ад побыту нашым госьцем. А які настрой і водзвывы пра нашу Беларусь у Здэнака!

Працы вельмі многа: і грамадскай, і з хорам, і пісаць трэба. Адзінаццатага гэтага месяца выязджую на Брэстчыну з хорам на гастролі і на сустрэчы з маімі выбаршчыкамі.

Усе мы засыдаем Вам найлепшыя пажаданні добрага здароўя і шчаслівага жыцця.

Мой дзень нараджэння 21 студзеня. Праз пару месяцаў стукне 72. Гады бягуць. Моцна абнімаю. Ваш

Р.ШЫРМА.

собскую маладосьць. Насколько добра ішла праца, можна зразумець з таго,

яго больш захапляе канцэртная эстрада. І тут, можа яшчэ упяршыню, Забэйдзі-

ЯН СКРЫГАН.
Імя гэта ў беларускай літаратуры — на ўсе часы. Праўда, на самым пачатку творчай дарогі ды і ў сталыя гады ён падпісваў свае старонкі, свае кнігі такім звычайным беларускаму вуху ўсмешлівым Янкам (Янка Скрыган).

А потым нечакана з "явіўся Ян... Можна, такое гучанне — у яго асабістым уяўленні — было болей самавітым і болей значным? У яго — па тым часе — ужо і добра паважным узросце.

Спачатку сёй-той здзіўлена ўзняў брыво. Іншы, ведаючы Скрыгана блізка, пасміхнуўся. А яшчэ нехта... Аднак кожная новая старонка Скрыгановай прозы, як і дагэтуль, нязменна ішла па самаму высокаму кур-

равіках, упершыню пераступіў парог "Вясковага будаўніка". Калі, дастаўшы з-за пазухі невялічкую зрэбную торбачку, высыпаў з яе на рэдактараў стол цэлыя прыгаршчы залатога і срэбнага звону! Звон той — слішчы, адмысловы — спрадвечу назапашвалі ў сваіх скарбонках яго яшчэ даўня-старадаўня бабулі і прабабулі. У спадчыну перадавалася багацце не кожнаму з унукаў і праўнукаў...

"Бацька мой, як і кожны грэшны чалавек, вельмі ж хацеў забагацець. Ён залез у доўг у зямельны банк і купіў сабе недзе пад Слуцкам, у Хваявіцях, кавалак зямлі. Няудобічы — пясок, балоты ды імшарнік... Ён пераехаў туды, будаваўся, карчаваўся, а сядзібу ў Труханавічах пакінуў старэйшай сястры Улья-

— Сасюру, Ягансена... Асабліва ж запалі яму ў вока маладыя і такія прыгожыя паэтыкі: Зіна Бандарына, Яўгенія Пфлямбаум, Наталія Вішнеўская... Дзявочае характэрна, жаночая маладосць — яны на ўсё жыццё заставаліся натхненнем пісьменніка. А інакшым хіба мог, хіба можа быць мастак? ("Жанчына! Ва ўсе часы і ўсімі народамі колькі напісана хвалы яе характэрна! Я таксама яго палоннік. Але, божачка, ж цяжка падумаць, што яго патрабуе вельмі дарагой абсады").

...Сёння можна толькі здзіўляцца і заздросціць таму паэтычнаму катлу, у якім кіпеў тагачасны — дваццятых гадоў — Слуцк. Апанас Атава, Язэп Сукала, Іда Чырвань, Паўлюк Шу-

сааўтарстве з мінскімі пісьменнікамі былі падрыхтаваны і выйшлі з друку альманахі "Наддзвінне" і "Росквіт". У гэты недзе час — і друкаванне апавяданняў на старонках альманахаў, і цёплыя ўважлівыя словы сяброў — і абумовіўся канчатковы пераход Янкі Скрыгана-паэта ў больш прывабны яму стан празаікаў.

Разумелася, аднак, добра і другое: поспехі раённага маштабу, вядома, цудоўна... Але вучыцца далей неабходна таксама!

І паступова адзін за адным, адзін за адным пачалі яны кіравацца па навуку ў Мінск. У Мінск!

У Мінску адразу ж апынуліся ў гучыні сапраўднай літаратурнай атмасферы. Не міналі ні сходаў, ні дыспутаў, ні літаратурных вечароў. Не міналі выпадку і самі ўдзельнічаць і выступаць. На самым пачатку заснавалі, праўда, сваю — з палачан-землякоў — "Літаратурна-мастацкую камуну". Больш ад зухаватасці і нязгоды, больш насуперак маладнякоўцам ("Калі вы не прызнаеце нас у сваім "Маладняку", дык мы і самі!"), чым ад усведмлення патрэбы часу і творчай неабходнасці... Гэта тады яны хадзілі з кіямі і "памалі дровы" з футурыстычных вершаў, якія ім, вясковым хлопцам, мала каму даваліся ў рукі. Гэта тады яны, падкінуўшы кажух пад бок на падлозе ў каморцы якой-небудзь "пані Стрыжэўскай", да ранку маглі спрачацца і чытаць адзін аднаму вершы.

Зноў былі бясконцыя паездкі, камандзіроўкі на новабудуючы рэспублікі, на фабрыкі і заводы, у маладыя калгасы. А вакол было такое асяроддзе! Кузьма Чорны, Рыгор Мурашка, Платон Галавач, Васіль Каваль... Тут жа наладжвалася і новае таварыства з Барысам Мікулічам, Сымонам Баранавых, Юліем Таўбіным. З Заірам Азгурам — быў час — яны былі, "як спарышы". З Пётрусём Броўкам старая дружба вялася яшчэ з Полацка.

...На месцы тагачаснага густога бору самых разнастайных і рознавялікіх талентаў і асоб даўно ўжо шыршыцца вялізная агоняная палянка... Вакол яе абступілі іншы ўжо — у новай сіле — лес. А на ўзлесці задзірыста імкне да сонца таксама ўжо зусім непадобны падлесак.

Ян Скрыган — на чале той паляны — мне асабіста ўяўляўся заўсёды трывалым гаманкім сацыялістычным ясенем...

Як сам ён успамінаў у "Сваёй аповесці", яму "на васемнаццаць з лішкам гадоў даялося перамяніць прафесію... Я працаваў землякопам, цесляром, конюхам, вадавозам, будаўніком, сплаўшчыкам, бухгалтэрам, планавіком, рэвізорам... Пабываў у Сібіры, Казахстане, Эстоніі. А потым зноў у Сібіры..."

"Давялося... Пабываў..." Хто не ведае цяпер катаржнага зместу гэтага асцярожнага Скрыгановага слова? Сам ён у гутарках ніколі не "расшыфроўваў" яго (хіба што толькі з сябрамі — "пабраццімамі" па "сацгулагу"). Не дазваляў ні сабе самому скардзіцца на ўласны лёс, ні слухаць спачуванні з чужых вуснаў. І гэта рыса яго характэрна неж яшчэ больш узвышала яго, як асобу.

...Яшчэ ў 1929 годзе выйшла самая першая кніга "Затока ў бурях", бласлаўлёная Цішкам Гартным. Праз два гады напісана яшчэ адна кніга апавяданняў "Недапісаныя профіль".

...Гартаю і перачытваю старонкі кнігі Яна Скрыгана, якія выйшлі за апошнія гады яго жыцця.

Аповесць з адступленнямі "Кругі". Аповесць "Усюды твае сляды", "Некалькі хвілін чужога жыцця". Апавяданне. Падарожжы. Даткненні. Парэгалас. Майстарня. Чарны слова...

Як глыбока пайшло ў зямлю карэнне! Як шырока і прасторна размакнулася голлем само патэтычнае дрэва! Які свежы і духмяны пошум лістоты! І гэта — Ян Скрыган.

Алена ВАСІЛЕВІЧ.

АДКУЛЬ ШТО

ПАЙШЛО?

МАГІЛЁўСКАЕ ПІВА

Без гэтага цудоўнага напою немагчыма нават уявіць гісторыю познесярэднявечнага Магілёва. Ні адна больш-менш значная падзея не абыходзілася без пива. Ды і ў буднія дні магілёўцы, відаць, рэгулярна ўжывалі пива, якое самі і гатавалі. Гэтая традыцыя захавалася і зараз, толькі робяць напітак ужо на заводзе, і саступае ён, напэўна, толькі лідскаму.

Але звернемся да гісторыі. Як вядома, для гатавання пива неабходна замачыць солад. У Магілёве гэтай справай з 1578 года займаліся не асобныя людзі, а цэлы цэх. У ім працавала 17 саладоўнікаў.

Напэўна, дзейнасць цэха не магла цалкам задавоіць патрэбы горада, таму, відаць, і з'явілася ў 1604 годзе грамата караля Жыгімонта III, якая дазваляла ўсялякаму магілёўцу гатаваць у сябе пива і іншае пітво, але толькі для ўласнага ўжывання і ні ў якім разе для продажу.

Як сведчыць інвентар Магілёўскага замка за гэты ж год, кіраўніцтва магілёўскага староства, якое месцілася тут, таксама не магло абыйсціся без пива. Сярод замкавай маёмасці, акрамя пякарні і карчмы, згадваецца і мураваны бровар — так раней называлася пиваварня.

Бровары былі і ў гараджан. Так, у 1638 годзе магілёўскі бурмістр Цімафей Ганановіч ахвяраваў Багаяўленскаму брацкаму манастыру сваю маёмасць: два зямельныя пляцы, студню, а таксама бровар з лісцем, катлом піўным і ўсім набытым, для варэння пива патрэбным.

Шмат пива было зварана і выпіта пры закладцы магілёўскай ратушы. Не менш давялося прыгатаваць пива падчас Паўночнай вайны, прычым, як адзначана ў запісках ігумена Арэста, пива розных сартоў як для рускіх войскаў і іх камандзіраў, так і для шведскіх. Напрыклад, 10 снежня 1708 года Пётр I быў у Копысі і, як меркаваў магістрат, мог завітаць і ў Магілёў. Таму было прыгатавана шмат віна, мёду, пива і прадуктаў розных. Але на гэты раз цар не даехаў да Магілёва, і панам радзе (члены магістрата — бургамістры, лаўнікі) прыйшлося ўсё прыгатаванае выпіць і з'есці, каб не сапсавалася і дарма не прапала. Напэўна, яны засталіся не вельмі пакрыўджанымі на расейскага самадержца.

Вядомы і такі цікавы факт. Калі пасля бітвы 3 ліпеня 1708 года галоўнае шведскае войска ўвайшло ў горад, то запатрабавала з кожнай часткі горада (а іх было 15) па 12 500 фунтаў хлеба і 960 гарнцаў пива. У якой сотні не маглі выдаць такой колькасці прадуктаў, то павінны былі заплаціць грашмыма. Гарнец — гэта керамічнае начынне для вымярэння сыпкіх і вадкіх рэчываў у сістэме мер Вялікага Княства Літоўскага. Вядомы малы, ці прасты гарнец, які змяшчаў 2,8 літра, і вялікі, ці цэхава, — 5,6 літра. Нам невядома, якімі запатрабавалі шведы, але калі нават і малымі, то гэта амаль 2 500 літраў з адной сотні! Агульнавядома, што з галадухі нельга сплёўжываць ежай і пітвам, ды шведы, відаць, пра ўсё забыліся ў такім хлебным горадзе, як Магілёў. У выніку, як піша летапісец, шмат іх у той час адпярэдвання памерла.

[Заканчэнне на 8-й стар.].

"НЕКАЛЬКІ ХВІЛІН ЧУЖОГА ЖЫЦЦЯ"

су. (Калі і не заўсёды аплачанае золатам, дык звонкім срэбрам ужо абавязкова!).
Дык якая была розніца: заставалася б імя ранейшым ці, напрыклад, скараціўшы сябе, тым часам як бы і падрасло?
І непрыкметна ўсе звыкліся.
Усё роўна Скрыган застаўся Скрыганом.

...Уяўляю, якім бы ён сёння страўся нам, Іван Аляксеевіч, калі б не паспяшаўся гэтак раптоўна, назаўсёды зачыніўшы за сваімі навег знямелымі дзвярыма... І сёння бачыцца мне, як ён кіруецца насустрач. Імклівы крок. Плечы, дзякаваць Богу, пад ношкай гадоў не прыгнуліся. У хітравым прыкмыры вачэй — добразычлівая (скрыгановская) усмешка. Зграбны кіек у руках. (А як пад настрой, дык і ці не сапраўдны посах...). Днём не для помачы. Ён хутчэй для своеасаблівага элеганту. А, можа, гэта нават прасты водгалас тых незабытых "бурапеністых" часоў "Літаратурна-мастацкай камуны", калі, "памытаючы прыклад рускага футурызму, што трэба нечым выпучыцца, хадзілі бадай што ўсе з кіямі і ў капелюшах, што на той час было навіною. Трымалі сябе ваяўніча і задзірыста на літаратурных вечарах і дыспутах, траха не закружылі хапаліся ў спрэчках".

Так усмешліва сам Ян Скрыган успамінаў, як церабіла некалі сабе сцэжку на літаратурны Парнас яго пакаленне. Лепш гэта ці горш, чым як цяпер цярабіць яе сённяшняе пакаленне паэтаў? (Як і кожны прававерны пісьменнік, Скрыган таксама пачынаў з вершаў).

Для яго гэта было лепш таму, што гэта была маладосць яго ўласная і яго пакалення маладосць. Сённяшня, дажыўшы да яго веку, некалі лепшай будучы пільчы сцэжку таксама сваёй паэтычнай маладосці.

І ўсё правільна!

— Дзяньдобры! Дзяньдобры! Як жывецца? Як гадуецца?
Скрыгановская скораяговорка страчалася таксама, як святая. Бо калі чуў яго мову, то нібыта піў з празрыстае крышталёвае крыніцы. Ён захаваў у чысціні характэрнае слова з тых яшчэ часоў, калі вясковым хлопцам, у саюшку, у сякіх-такіх ча-

яне. Школы там не было, і я амаль увесь час аставаўся ў Ульяны: ўзімку вучыўся, а ўлетку памагаў гадаваць дзяцей. Часам ездзіў і да бацькі. Божа мой: гушчэча, камары, нуда, кругом з балот бясконца крумкаюць жабы. А ўзімку чортведама як вусцішна выюць ваўкі...

Звычайна ўлетку, пакуль ён быў меншы, на ім ляжалі абавязкі пастуха. Але з гадамі на плечы клалася і другая работа: араць, касіць і сеяць... Ён умеў плаваць дрэшкамі, бандарыць, сталерыць, гнуць абады, рабіць сані і калёсы, саломаю ці гонтаю крыць стрэхі. Работа не палохала яго. Палохала беспасветнасць яе... "Дзеля чаго тады жыць, калі быць толькі рабом зямлі?"

Так ад нязгоды бунтавала сэрца. А ў душы ішла свая патаемная работа, душа нямела ад незразумелага прадчування... Так заўсёды бывае, калі ў чалавеку нараджаецца паэт.

...Вершы былі адпраўлены ў газету "Вясковы будаўнік" па пошце. Па пошце ж неўзабаве прыйшло і запрашэнне наведаць рэдакцыю. Які гэта быў дзень! Божа, які незабыўны дзень, калі яны прапанавалі застацца працаваць у газеце!

Ён апрацоўваў заметкі селькораў, збіраў падпіску, фальцаваў газету, хадзіў на верстку ў друкарню. А калі друкаваліся яго ўласныя вершы — ён адразу ж стаў актыўным членам Слуцкай філіі "Маладняка", — ён падпісваў іх пад рознымі псеўданімамі "Пірат". Ён быў тады пад моцным уплывам паэзіі Байрана. Байранаў "Карсар" вельмі імпагнаваў яго тагачаснаму настрою і паэтычнаму густу.

Няцяжка ўявіць сабе, якое свята было ў Слуцкай філіі, калі вершы яе ўдзельніцаў трапілі ў кніжку "Маладняк"!.. Калі яе наведвалі такія ўжо вядомыя пісьменнікі, як Кузьма Чорны і Язэп Пушча. (Гэтая падзея нарадзіла "Першую стрэчу" — апавяданне Янкі Скрыгана). А потым быў у Мінску Першы з'езд "Маладняка", Слуцкая філія таксама ўдзельнічала ў гэтым з'ездзе. Там жа Янка Скрыган упершыню ўбачыў палымянага Міхася Чарота, убачыў Міхася Зарэцкага, Алесья Дудара, Андрэя Александровіча, Кандрата Крапіву, Міхася Лынькова. А таксама гасцей, запрошаных з Украіны

кайла... Самі імёны — яны нібыта таксама ўсходзілі на ўрадлівай слухай глебе.

І ўвогуле пакаленню Скрыгана — тагачаснаму, — яго аднагодкам сумавач не даводзілася. Не даводзілася і яму самому. Кіпела і бурліла філія. Пісаліся і друкаваліся вершы. Хапала работы ў рэдакцыі. Але работа ніколі не была для яго цяжкай. Яна, як і жыццё, цешыла. А жыццё ўжо надзейна становілася на ногі. Ён ужо самастойна справіў боты, а да іх і галіфэ. А каб трымаць моду, дык адразу ж на галіфэ і леі нашыў...

Пасля Слуцка былі Расоны. Вялізнае сяло — хоць і раён. Там ён загадваў Нардомам, што мясціўся ў колішняй дамавой царкве ў мянтку былога пана Глазкі. І там жа быў сакратаром чынуначнай камсамольскай арганізацыі. "Гэты час вельмі люблю ўспамінаць, — напіша праз многа год Скрыган. — Нам хацелася вельмі многа зрабіць..." І сапраўды, чаго толькі тады не патрабавалася! І сходы па сёлах праводзіць, і наладжваць культурную работу, і даклады чытаць, асабліва пра міжнароднае становішча... І ўсё пехатою, пехатою — толькі хіба ў дарозе дзе падкінецца да якога-небудзь дзядзькі на воз. Але ж і ногі былі — маладыя.

З Расонаў заўзяты начальнік Нардома паслаў у "Маладняк" аж цэлы сшытак вершаў. Яны ўзыходзілі і каласавалі ў яго душы, калі ён з усім юначым запалам імкнуўся засяваць землі даверанай яму Расоншчыны разумным, добрым і вечным...

Сшытак з "Маладняка" вярнуў... Затое апавяданне "Таіса" ў газеце "Чырвоная Полаччына" надрукавалі адразу ж. І адразу ж ён стаў вядомым на цэлы раён! Апавяданне стала прадметам размовы настаўніцкай канферэнцыі, якая праходзіла ў Полацку. І пасля гэтага, як і некалі ў Слуцку за першы надрукаваны верш, таксама прапанавалі яму пераехаць на работу ў рэдакцыю. Сакратаром "Чырвонай Полаччыны" быў на той час Пятрусь Броўка. "Наогул мне шанцавала на добрых людзей..." — пацешыцца потым Ян Скрыган.

Зноў быў горад. Вакол газеты зноў гуртаваўся літаратурны актыв, і таму пісалася, і працавалася, і жылося з уздымам. У

ДА 90-годдзя 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Ларысы АЛЕКСАНДРОЎСКОЙ

Ларыса АЛЕКСАНДРОЎСКАЯ -- легенда беларускага опернага і яго самы дзейсны стваральнік.

У сценах тэатра прайшло амаль трыццаць гадоў яе жыцця, дзе яна была салісткай, а потым і галоўным рэжысёрам. У першым спектаклі беларускага опернага Ларыса Александровская выканала галоўную партыю ў оперы Біза "Кармэн". І потым доўгія гады знаўцы і проста аматары оперы хадзілі ў тэатр "на Александровскую", захапляючыся чароўным голасам артысткі, любуючыся незвычайна прывабнай знешнасцю любімай спявачкі.

Л.Александровская была нацыянальнай артысткай, любіла, ведала і прапагандавала нацыянальную музыку. Яна выконвала вядучы партыі ў операх беларускіх кампазітараў Я.Цікоцкага, Д.Лукаса, А.Туранкова, з асалодаю спявала беларускія народныя песні, і ніхто лепш за яе не выконваў "Перапелачку", "Чаму ж мне ня пець", "Ой, не

кукуй, зязюленька".
І ў той жа час Ларыса Александровская была выканаўцай галоўных партый у класічных операх "Яўгеній Анегін" і "Пікавая дама" П.Чайкоўскага, "Князь Ігар" А.Бородзіна, "Царская нявеста" М.Рымскага-Корсакава і інш.
Ларыса Александровская была клапатлівым і душэўным выхавателем тэатральнай моладзі. Яна пакінула незвычайны след у сэрцы і лёсе такіх тэатральных знакамітац, як Т.Ніжніцкая, Л.Галушкіна і інш., якія захавалі пра яе найлепшыя успаміны.

НА ЗДЫМКАХ: ; Л.АЛЕКСАНДРОЎСКАЯ. Фота 1974 года; Л.АЛЕКСАНДРОЎСКАЯ і У.ЛАПІН у сцэне з оперы Я.Цікоцкага "Міхась Падгорны". Фота 1939 года; Ларыса АЛЕКСАНДРОЎСКАЯ і Рыгор ШЫРМА. Фота 1974 года

Здымкі з фотатэкі БЕЛінфарма.

У БЕЛАРУСАЎ БЕЛАСТОЧЧЫНЫ СА ЗВАЊЦЫ ЮРКІ ГЕНІЮША

У лістападзе 1985 года з Бела-стока прыйшла сумная вестка: памёр Юрка Геніюш, таленавіты беларускі празаік, драматург, паэт і публіцыст, сын сьпіннай паэтычнай нашчадка Ларысы Геніюш.

Нарадзіўся ён у 1935 годзе ў Зэльве. Па трагічных для сям'і Геніюшаў абставінах большую частку свайго жыцця пражыў без бацькоў у Бела-стоку. Тут пабудоваў свой дом, меў добрую сям'ю.

Пісьменніцкі лёс Юркі Геніюша непарывна звязаны са станавленнем і развіццём беларускага тэатра "Ніва" і Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы, у дзейнасці якога ён прымаў актыўны ўдзел. Дэбютаваў Ю.Геніюш на старонках "Нівы" ў кастрычніку 1963 года — гэта было апавяданне "Прыкметы".

Пісаў Юрка Геніюш таксама і сцэнічныя творы. Прыкладам можа служыць "Зборнік сцэнічных твораў", які ён выдаў у 1976 годзе ў Бела-стоку супольна з Сакратам Яновічам.

Пахаваны пісьменнік Юрка Геніюш у Бела-стоку, на праваслаўных могілках, у Петрашоўскім квартале горада.

У 1992 годзе беларускае літаратурнае аб'яднанне "Белавежа", якім кіруе Ян Чыквін, выдала ў Бела-стоку кніжку "Маці і сын". Пад адну вокладку былі сабраны раней невядомыя вершы Ларысы Геніюш і паэтычныя абразкі яе сына Юркі Геніюша, якія былі напісаны на фальклорна-міфалагічнай аснове.

А нядаўна праграмавая рада тэатра "Ніва" ў Бела-стоку з удзелам Міністэрства культуры і мастацтва Рэспублікі Польшча, якое было фундатарам, выдала асобную празаічную кніжку Юркі Геніюша "3 маёй званіцы".

У кнігу ўвайшлі фельетоны, гумарыстычныя абразкі і апавяданні. Празаік трапна, лаканічна, у звычайнай вобразнай форме расказвае пра смешныя моманты з жыцця сваіх землякоў. Аб чым толькі ён ні гутарыць! Чаго тут толькі чытач ні пачуе! Чаму ў каровы хвост уніз

расце? Чаму пра цябе адну мару, найхарашэйшая мая? Як чэрці свіней у балота зацягнулі? Як я сына ў сярэдняю школу кіраваў? На гэтыя і дзесяткі іншых смяхотлівых пытанняў дае жыццёвыя адказы Юрка Геніюш. Гэтыя адказы простыя і зразумельныя, як анекдоты. У іх шмат арыгінальных прыказак і прымавак, багата яркіх і запамінальных фразеалагізмаў, народных выслоўяў і рэплік: "шлюбнай жонцы ніколі ні ў чым не адмаўляй", "сабака брэша, дзеці пішчаць, жонка сварыцца, матор гудзе", "вочы ў зямлю ўваб'е", "сычце і сычце — пад нож даспявае", "пад пяркачкай смочка" і многія іншыя.

Творы Юркі Геніюша мне чымсьці нагадваюць прозу Андрэя Мрыя. Яны, кажучы словамі Максіма Гарэцкага, "агульнадаступныя, лёгкія, у духу свайго дня з рознымі слоўнымі эфектамі".

Да кнігі "3 маёй званіцы" невялікае слова гадзілі напісаў Сакрат Яновіч. Ён, дарэчы, адзначыў: "Успамінаючы драматычную смерць Юркі (20 лістапада 1985 года), прыходзіць на думку і такая канстатацыя: яго загубіў нядобрый час! Будучы па сваёй натуре паэтам, ён балюча перажываў бюрократную эпоху, прытым нажыўшы сабе ворагаў сярод грубаскурных здаволенаў і наменклатурных панюў. Як кожны пісьменнік, дабіваўся друкавання, што было такому заняткам на тую пару вычарпальным. Выхаваны ў стараеўрапейскай Празе і маючы бацькоў патомных інтэлігентаў, не падаваўся маніпуляцыі. Не дазваляў калечыць свае тэксты. Не пагаджаўся запісваць у іх тое, чаго не напісаў. І ён заплаціў гэтую чортву даніну — не толькі ў выглядзе неапублікаванага, але таксама хваробамі, стратай нерваў, урэшце, заўчаснай смерцю і ў свае пяцьдзесяць".

Няхай кніга "3 маёй званіцы" Юркі Геніюша будзе данінай яго светлай памяці.

САКРАТ — ПРА БЕЛАРУСЬ

Сакрат Яновіч — вядомы беларускі празаік, жыве і працуе ў Польшчы, на Бела-стоцччыне. Нарадзіўся ён у 1936 годзе. Скончыў польскую філалогію Варшаўскага ўніверсітэта. Аўтар амаль дваццаці кніжак.

У Беларусі выйшла з друку дзве кніжкі Сакрата Яновіча — "Сярэбраны рэзак" (1978 г.) і "Самасей" (1992 г.).

Зусім нядаўна з Бела-стока

зноў прыйшла прыемная вестка: з друку выйшла новая кніга Сакрата Яновіча "Тэра інкогніта: Беларусь". Кніга надрукавана на польскай мове. Менавіта да польскага чытача і звяртаецца аўтар, каб праўдзіва расказаць пра гісторыю Беларусі і яе народ. Змешчаны ў кнізе і нарысы на беларускай мове "3 былога".

Сяргей ЧЫГРЫН.

ЗА РАДОК — ГАДОК

8 лютага ў Доме літаратара адбыўся вечар памяці выдатнага паэта Валянціна Таўлая. Вечар пакінуў светлае ўражанне, адчуванне цэльнасці і аднасці, якія так рэдка краюцца спакутаным няпэўным жыццём душы. Думаю, што стварэнню такой атмасферы спрыяла і асоба пісьменніка, пра якога гаварылі аднадумцы, сябры, папелчнікі, якія прыйшлі ўшанаваць памяць светлага і мужнага чалавека, і постаць вядучага вечарыны Янкі Брыля, які ўступным словам вызначыў яе спакойную і шчырую танальнасць. Ён адзначыў высокую чалавечнасць Валянціна Таўлая як адну з галоўных і самых каштоўных рысаў. У 11 гадоў хлопчык быў выключаны са школы за тое, што лічыў сябе беларусам і не адрокся ад свайго народа. У 15 В.Таўлай ступіў на шлях рэвалюцыйнай барацьбы і змагаўся як прафесіянал-падпольшчык супраць польскіх і нямецкіх акупантаў. Дзевяць гадоў з трыццаці трох, адлушчаных яму песам, Валянцін Таўлай правёў за кратамі. Бацьку многа гора, нястачы, пакут, але за-

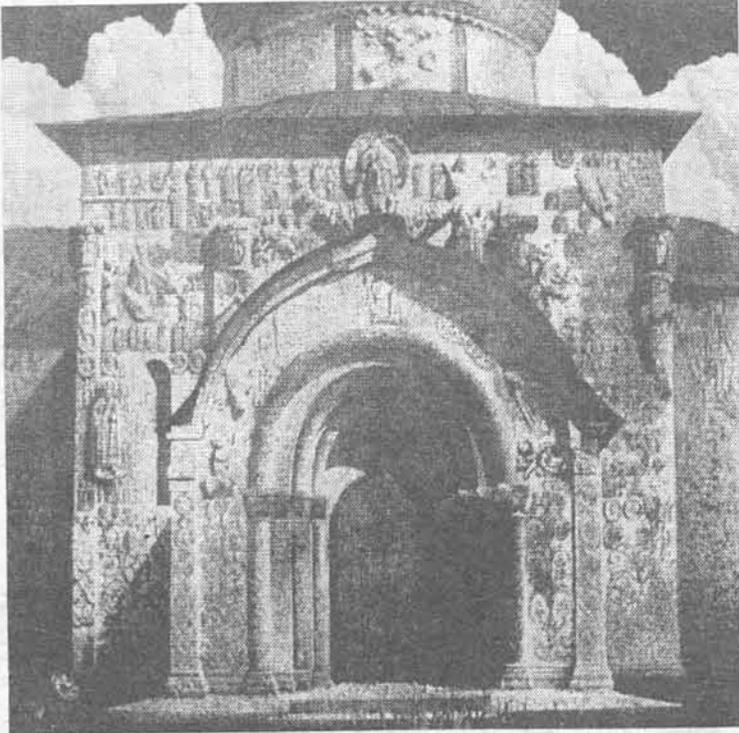
ставаўся спакойным і добрамыслівым, быў таленавітым паэтам і пакінуў свайму народу выдатную літаратурную спадчыну. Перад смерцю ад цяжкай хваробы ў 1947 годзе В.Таўлай паспеў пабачыць дачку Галіну (яна прысутнічала на вечары ў Доме літаратара), але не ўбачыў сваёй кніжкі, якую ён назваў "Шляхі і краты". Яна выйшла пасля яго смерці пад безаблічнай назвай "Выбранае". Вершы Валянціна Таўлая адыгралі важную ролю ў барацьбе з фашызмам. Яны друкаваліся як лістоўкі, да іх пісалася музыка, і яны становіліся песнямі.
Пра свае сустрэчы з В.Таўлаем расказаў на вечары Максім Танк, Анатоль Вялюгін, які працаваў з В.Таўлаем напрыканцы 30-х гадоў у газеце "Звязда", доктар фізіка-матэматычных навук Л.Барысаглебскі, таварыш па падпольнай і партызанскай барацьбе ў гады вайны, А.Траяноўскі, былы рэдактар наваградскай раённай газеты, дзе В.Таўлай пасля вайны працаваў адказным сакратаром. Анатоль Іверс пазнаёміўся з В.Таўлаем

яшчэ ў 1927 годзе, разам вучыліся ў Віленскай беларускай гімназіі.
— Гэта быў вельмі паважны хлопец, — сказаў пра сябра маладосці А.Іверс. — Меў вельмі высокую свядомасць, а яна клікала на барацьбу. Нас вучыў Ігнат Дварчанін. Ён падштурхнуў мяне да пісання вершаў, а Таўлай ужо пісаў і друкаваўся, хоць меў усяго 11—12 гадоў.
На вечарыну прыехалі бібліятэкары і настаўнікі з Баранавіч, якія расказалі, як шануюцца і захоўваюцца ў іх горадзе памяць пра выдатнага земляка. Намаганнямі Алены Яхонт, настаўніцы адной з баранавіцкіх школ, створаны літаратурна-краязнаўчы музей імя В.Таўлая, у якім найбольш месца займаюць экспанаты пра пісьменніка, жыццё якога было звязана з Заходняй Беларуссю.
У гэты вечар гучалі вершы Валянціна Таўлая ў дасканалым выкананні Марыі Захарэвіч і Віктара Манавя, дзяўчынка і фальклорнага калектыву "Калыханка" выконвалі беларускія песні. Перад партрэтамі Валянціна Таўлая загадкава мігцелі агеньчыкі свечак.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

Пышныя аблогі, мяккія водбліскі сонечных промняў на якіх пераліваюцца ад ружовага колеру да насычанага чырвонага. Аблогі зачароўваюць і папохаюць сваёй сілай, прыгажосцю. Калі доўга ўглядаешся ў неба, здаецца, што ў ім ёсць нешта трагічнае, што яно прадвесце катастрофы. А можа, не неба гэта зусім, а клубы дыму ад атамнага выбуху, які падманвае нас сваёй прагажосцю, заварожвае і асляпляе.

А пад небам -- дарогі. На адной з іх -- патрэсканая зямля. Не бачна, куды яна вядзе. Маленькая адзінокая хатка ўздоўж дарогі здаецца пустой і няшчаснай. Адна з дарог прывяла да храма, які захапляе багачцем сваіх упрыгажэнняў. А ля храма -- нікога. Ён за-

чынены і забіты дошкамі крыж-накрыж. Ёсць тут яшчэ адзін храм. Гатычнае збудаванне стаіць на вадзе.

Усё гэта -- трыпціх “Дарогі, па якіх ніхто не ходзіць”. Аўтар яго Барыс Казакоў -- жывалісец і мастак тэатра. Ён працаваў у тэатрах Гомеля, Магілёва, Мінска, выкладаў у Беларускай акадэміі мастацтваў.

Нядаўняя выстава Барыса Казакова ў Палацы мастацтва -- гэта хваля цеплыні сярод холаду і роспачы чалавечай. Саграюць ягоньня фарбы, ягоньня сюжэты. Мастак жыве ва ўтульным свеце сярод сялянскіх хат, краявідаў. Ён піша пейзажы, бытавыя карціны. Прымушае нас дзівіцца спакою прыроды, натуральнасці ўсяго, што жыве

ў ёй. “Жнівень. Вяртанне дадому” -- гоняць кароў з поля. Ажываюць гукі вясковага надвечорка. Дзесьці вядро бразнула: гаспадыня рыхтуецца да вачэрняй дойкі, дзесьці гамоняць дзеці. Мькае карова, падыходзячы да хаты, дзе гаспадар сустракае яе з лустай хлеба, каб памятала, што яе тут чакаюць. Праз дрэвы падаюць апошнія промні сонейка. І яны, як і ўся атмасфера карціны, саграваюць душу.

Барыс Казакоў не кідаецца ў таннае філасофстванне ў сваіх карцінах. Ён піша тое, што бачыць на вёсцы. Прастата ягоньня сюжэтаў пакарае. Карціны Б.Казакова звернутыя да спрадвечных каштоўнасцяў, да зямлі. На іх -- яе подых. Калі ж глядзіш на

карціну мастака “Восень-93”, на якой чорнае неба, а на зямлі сярод лістоў -- старыя савецкія грошы, хочацца адысці ад яе і паглядзець зноў пейзажы мастака ці “Тайную вячэрру”, дзе няма людзей. На зямлі -- лісце і паваленае крэсла. Астатнія 12 стаяць каля стала. Падзівіцца майстэрству мастака ствараць настрой ці пах трывогі і здрады, як на “Тайнай вячэры”, ці атмасферу спакою, як на ягоньня пейзажах.

Алена СПАСЮК.

НА ЗЫМКАХ: трыпціх Б. КАЗАКОВА “Дарогі, па якіх ніхто не ходзіць”.

МАГІЛЁўСКАЕ ПІВА

(Заканчэнне. Пачатак на 6-й стар.)

Звычайна ў Магілёве, як і ва ўсёй Рэчы Паспалітай, піва ў XVII-XVIII стагоддзях каштавала па 4-6 грошаў за гарнец, і толькі фірменнае, як лавіцкае ці варшаўскае, -- ад 8 грошаў да 1 злотага 16 грошаў. Падчас Паўночнай вайны ў Магілёве піва (які і іншыя прадукты) узялося ў цане і каштавала 1 злоты за гарнец.

З таго часу, як Магілёў трапіў у склад Расійскай імперыі (1772 год), рамеснікі выраб піва паступова пераходзіць у мануфактурны і заводскі. У 1783-1784 гадах у Магілёве дзейнічала 7 пиваварных заводаў.

У другой палове XIX стагоддзя ў Магілёве дзейнічала некалькі пиваварных заводаў. Адзін з іх належаў вядомаму на Беларусі купцу, баварскаму падданаму Францу Лекерту. У 1879 годзе завод размяшчаўся на былым Маскоўскім (раней Лупаўскім) прадмесці на вуліцы Шасейнай у двухпавярховым мураваным будынку са скляпеннямі і мльнямі для перамельвання соліду. У 1880 годзе завод быў тэлефанізаваны. Ён быў абсталяваны дзвюма паравымі машынамі, паравым катлом, меў водазабеспячэнне, а таксама леднік для захавання піва. У 1913 годзе тут працавала 50 рабочых і ў сярэднім выпускалася каля 100 тысяч ведроў піва ў год.

На гэтым жа прадмесці ў 1870 годзе быў заснаваны яшчэ адзін пиваварны завод, які ў пачатку нашага стагоддзя меў тры паравыя рухавікі. На ім працавала каля 50 рабочых і выпускалася прыкладна 150 тысяч ведроў піва ў год. Вя-

дома, што ў гэты час уладальніцай завода была Э.Янік. Вядомы магілёўскі краязнаўца І.Філіповіч сцвярджае, што на каталіцкіх могілках знаходзяцца пахаванні Янікаў і Лекертаў у адной агароджы. З гэтай нагоды ён выказаў меркаванне аб сваяцтве ўладальнікаў найбуйнейшых пиваварных заводаў у Магілёве. Завод Янікаў адлюстраваны на адным са здымкаў пачатку нашага стагоддзя, што змешчаны ў экспазіцыі абласнога краязнаўчага музея. Побач знаходзяцца фірменныя бутэлькі завода з пяцю медаллямі з розных выстаў. Зразумела, што магілёўскае піва сапраўды было лепшым, калі заслужыла гэты ўзнагароды.

І апошняе, на што хацелася звярнуць увагу. Калі свае смакавыя якасці магілёўскае піва яшчэ да нашага часу не згубіла, дзякуючы падчы прадукцыі даволі нізкі. Няма сваіх фірменных бутэлек, як гэта было раней і якія, дарэчы, маюцца на шматлікіх заводах былога Саюза. З тых этыкетак-эмблем магілёўскага піва можна прызнаць вартай толькі “Машку”. Астатнія выкананы на даволі нізкім узроўні, а этыкетка “Магілёўскае” з’яўляецца сапраўдным здэкам з герба горада, які, дарэчы, зацверджаны гарвыканкам. (Апошняму варта прыняць пастанову, якая будзе рэгламентаваць выкарыстанне герба ў камерцыйных мэтах). А ўсё гэта твар, гонар вырабу, які з’яўляецца сапраўды традыцыйным у Магілёве.

Зміцер ЯЦКЕВІЧ.

СПОРТ

ВАКОЛ АЛІМПІАДЫ

Калі нашы чытачы атрымаюць гэты нумар газеты, у Ліпехамеры пачнуцца XVII зімовыя Алімпійскія гульні. Ужо зафіксаваны своеасаблівы рэкорд: у Нарвегію адправіліся больш 2 000 спартсменаў з 80 краін свету.

Асобнай камандай упершыню выступіць зборная Рэспублікі Беларусь. У Ліпехамер яна адправілася загадзя, за некалькі дзён да адкрыцця спаборніцтваў. Напярэдадні спартсменаў прыняў Старшыня Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Вячаслаў Кебіч. Ён пажадаў нашай камандзе ўдалых стартаў, запэўніў, што з боку ўрада будзе аказана ім і ўвага, і падтрымка.

Дарэчы, аб’яўлена, што лепшаму спартсмену Беларусі, які вызначыцца на Алімпіядзе, будзе ўручаны легкавы аўтамабіль замежнай маркі.

Хутчэй за ўсё (рызыкам зрабіць прагноз): ён дастанецца каму-небудзь з біятлістаў. Успомнім іх нядаўня перамогі на розыгрышах Кубкаў свету, перадалімпійскіх міжнародных стартах. Прычым выйгравалі гэтыя спаборніцтвы і дарослыя, і юніёры.

Можна парадзе нас і шматразовы чэмпіён свету ў бегу на каньках Ігар Жалязоўскі, які дагэтуль

не заваёўваў залаты медалёў на Гульнях... Чакаць застаўся надвоўга. Ужо ў наступным нумары мы назавём беларускіх спартсменаў, якія вызначыліся на Алімпіядзе ў Ліпехамеры.

ЗАСТАЛОСЯ ТОЛЬКІ ВОСЕМ

...самых моцных шахматыстаў, якія працягнуць барацьбу за званне чэмпіёна свету. І сярод іх мы з прыемнасцю называем імя мінчаніна Барыса Гельфанда. Ён у васьмі сустрачках адолеў гросмайстара з Англіі Майкла Адамса з лікам 4,5:3,5 ачка і выйшаў у наступны круг. Тут у барацьбу за выхад у пўфінал яго чакае расійскі шахматыст У. Крамнік.

ТО УЗЛЁТ, ТО ПАДЗЕННЕ

Нялёкі лёс у алімпійскай чэмпіёнкі па кулявой стральбе Ірыны Шылавай з Гродна. Спартсменка на розных спаборніцтвах выступае няроўна: то перамога, то спад.

І таму першае месца, якое заняла яна нядаўна на міжнародных спаборніцтвах Гран пры ў Фінляндыі, ізноў парадавала аматараў спорту Беларусі. Вянік Ірына паказала вельмі высокі: 398 ачкоў з 400 магчымых.

ПАВАЖАНЫЯ ЧЫТАЧЫ “ГОЛАСУ РАДЗІМЫ”!

Нагадаем, што з 10-га лютага адкрыта падпіска на другі квартал на перыядычны выданні, што выходзяць у Рэспубліцы Беларусь. Гэта кампанія будзе праходзіць толькі да 10-га сакавіка.

Чытачам “Голасу Радзімы”, што жывуць на тэрыторыі Беларусі, паведамляем, што кошт падпіскі на нашу газету на другі квартал складае 960 рублёў.

Падпіску можна аформіць па месцу жыхарства ва ўсіх паштовых аддзяленнях. Індэкс “Голасу Радзімы” -- 63854.

Калі ўзнікнуць нейкія праблемы з падпіскай, просім звяртацца (пісьмова і вусна) непасрэдна ў рэдакцыю.

Загадзя дзякуем вам за падпіску на “Голас Радзімы”.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

Рэдактар Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства “Радзіма”).

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ПРАСПЕКТ
Ф. СКАРЫНЫ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80,
33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, не заўсёды супадаюць.

Газета набрана і звярстана ў камп’ютэрным цэнтры рэдакцыі газеты “Вечерний Минск”. Аддрукавана ў друкарні “Беларускі Дом друку”. Індэкс 63854. Зак. 180. Падпісана да друку 14. 2. 1994 г.